

**UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
RÍMSKOKATOLÍCKA CYRILOMETODSKÁ
BOHOSLOVECKÁ FAKULTA**

**„ ... lebo tento môj syn bol mŕtvy, a ožil, ...“ (Lk 15,24)
(Otázka milosrdného Boha v 15. kapitole Lukášovho evanjelia)**

Diplomová práca
Ing. Oľga Kravcová

Katedra biblických vied

Vedúci/školiťel' záverečnej práce: doc. ThDr. Stanislav Vojtko, PhD.

Bratislava 2008

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Meno a priezvisko: Ing. Oľga Kravcová
Dátum narodenia: 24. 7. 1969
Téma diplomovej práce:
„ ... lebo tento môj syn bol mŕtvy, a ožil, ... “ (Lk 15, 24)
(Otázka milosrdného Boha v 15. kapitole Lukášovho evanjelia)

Školiteľ: Doc. ThDr. Stanislav Vojtko, PhD.
Termín zadania: 30. 10. 2006
Termín odovzdania: 31. 3. 2008
Odporúčaná literatúra:

1. BROWN, R. E., FITZMYER, J. A., MURPHY, R. E., Katolícki komentarz biblijny, Oficyna, Wydawnicza „Vocatio“, Warszawa 2001.
2. JÁN PAVOL II., Bohatý na milosrdenstvo, SÚSCM, Rím 1981.
3. JÁN PAVOL II., Reconciliatio et paenitentia, SSV, Trnava 1993.

Schválil školiteľ:.....*Stanislav Vojtko*
v Bratislave dňa.....*31.10.2006*
Schválil vedúci katedry:.....*Carol Faulstich*
V Bratislave dňa:.....*19.12.2006*

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Ja, Ing. Oľga Kravcová, narodená 24.7. 1969 v Bardejove, čestne vyhlasujem, že som diplomovú prácu s názvom „...lebo tento môj syn bol mŕtvy, a ožil, ...“ (Lk 15,24) (Otázka milosrdného Boha v 15. kapitole Lukášovho evanjelia) vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

V Bratislave 16.3.2008

.....
podpis

POĎAKOVANIE

Ďakujem školiteľovi **doc. ThDr. Stanislavovi Vojtkovi, PhD.**, že si aj napriek mnohým povinnostiam našiel čas na prekonzultovanie predkladanej diplomovej práce, za jeho cenné rady, pripomienky a vedenie počas spracovania diplomovej práce.

Nech mu Boh odmení jeho ochotu.

ABSTRAKT

Kravcová, Oľga: „ ... lebo tento môj syn bol mŕtvy, a ožil, ...“ (Lk 15,24) (Otázka milosrdného Boha v 15. kapitole Lukášovho evanjelia) [Diplomová práca]. Univerzita Komenského v Bratislave. Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta; Katedra biblických vied. Školiteľ: doc ThDr. Stanislav Vojtko, PhD. Bratislava: RKCMBF UK, 2008. 67 s.

Práca upriamuje pozornosť na tú vlastnosť Boha, ktorá je vo Svätom písme tak často zdôrazňovaná – nekonečné Božie milosrdenstvo. Východiskovým bodom je vedomie potreby poznania tajomstva Božieho milosrdenstva v živote človeka, ktoré dovoľuje ľudskej osobe nadviazať dôverný vzťah s Bohom a ktorý sa dáva poznať v Ježišovi Kristovi ako Otec bohatý na milosrdenstvo. Je adresovaná každému človekovi, ktorý túži poznať pravú tvár Boha, ktorý chce zažiť radostný návrat do Otcovho domu. Povolanie k návratu, k obráteniu zaznieva ako neustála výzva, ktorú nemožno nepočuť. Pohľad na hriech, ktorý odlučuje od Boha; na bezhraničnú Božiu lásku a dobrotu, jeho milosrdenstvo a odpustenie, ktoré sa najvýraznejšie prejavilo v obetovaní vlastného Syna; úsilie o obrátenie a zmierenie s Bohom cestou uznania hriechu a odovzdania sa do Božieho milosrdenstva, zmierenie so sebou a s inými ľuďmi; to sú hlavné charakteristiky tejto práce. Práca by mala pomôcť nielen k pravdivému pohľadu na seba, na svoj hriech, ale aj naznačiť cestu, ktorou sa môžeme vrátiť do Otcovho domu a prijať miesto na radostnej oslave. Boh je hlboko dojatý biedou, do ktorej človeka vrhá hriech. A preto si želá, aby sa človek vrátil k nemu, želá si jeho obrátenie, aby ten, čo bol mŕtvy, znovu ožil.

Kľúčové slová: hriech, milosrdný Otec, Božie milosrdenstvo, obrátenie, zmierenie, odpustenie, Otcovo a Synovo odpustenie, podobenstvo, návrat, sviatosť zmierenia, spása.

OBSAH

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	7
ÚVOD.....	9
1 AUTOR TRETIEHO EVANJELIA (A SKUTKOV APOŠTOLOV).....	11
1. 1 ŠTRUKTÚRA LUKÁŠOVHO EVANJELIA	13
1. 2 ŽÁNER A ZÁMER.....	15
1. 2. 1 NARATÍVNE PROSTRIEDKY	16
1. 2. 2 LITERÁRNE – NÁBOŽENSKÉ TÉMY.....	16
1. 3 PODOBENSTVÁ.....	18
1. 3. 1 ROZDELENIE A POSOLSTVO PODOBENSTIEV.....	22
2 PODOBENSTVO O MÁRNOTRATNOM SYNOVI (LK 15,11-32).....	24
2. 1 MILOSRDENSTVO V NOVOM ZÁKONE.....	25
2. 2 KOMENTÁR K JEDNOTLIVÝM VERŠOM PODOBENSTVA (LK 15,11-32).....	26
2. 2. 1 ODCHOD MLADŠIEHO SYNA.....	27
2. 2. 2. NÁVRAT MLADŠIEHO SYNA.....	30
2. 2. 3. REAKCIA OTCA.....	32
2. 2. 4. POSTOJ STARŠIEHO SYNA.....	35
2. 3. TEOLÓGIA PODOBENSTVA.....	39
3 DUCHOVNÉ POSOLSTVO.....	46
3. 1 MILOSRDENSTVO OTCA ZJAVENÉ V KRÍŽI SYNA.....	46
3. 2 OTCOVO A SYNOVO ODPUSTENIE.....	50
3. 3 ODPUSTENIE, CESTA ŽIVOTA.....	53
3. 4 SVIATOSŤ ZMIERENIA – SVIATOSŤ ODPUSTENIA	58
ZÁVER.....	62
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV.....	64

Zoznam použitých skratiek

č.	číslo
hebr.	hebrejsky
gréc.	grécky
KKC	Katechizmus katolíckej Cirkvi
Porov.	porovnaj
roč.	ročník
SSV	Spolok svätého Vojtecha
SÚSCM	Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda
sv.	svätý/á
SZ	Starý zákon
Gn	Kniha Genezis
Ex	Kniha Exodus
Lv	Kniha Levitikus
Dt	Kniha Deuteronomium
Sdc	Kniha Sudcov
1 Kr	Prvá kniha Kráľov
Est	Ester
Ž	Kniha Žalmov
Prís	Kniha Prísloví
Iz	Kniha proroka Izaiáša
Dan	Kniha proroka Daniela
Ag	Kniha proroka Aggea
1 Mak	Prvá kniha Makabejcov
2 Mak	Druhá kniha Makabejcov
Mt	Evanjelium podľa Matúša
Mk	Evanjelium podľa Marka
Lk	Evanjelium podľa Lukáša
Jn	Evanjelium podľa Jána
Sk	Skutky apoštolov

Rim	List Rimanom
2 Kor	Druhý list Korint'anom
Ef	List Efezanom
Kol	List Kolosanom
2 Tim	Druhý list Timotejovi
Zjv	Zjavenie apoštola Jána

Úvod

K zvoleniu témy „...lebo tento môj syn bol mŕtvy a ožil,“... (Lk 15,24) (Otázka milosrdného Boha v 15. kapitole Lukášovho evanjelia), ma viedlo uvedomenie si potreby poznania tajomstva Božieho milosrdenstva v živote človeka, ktoré dovoľuje ľudskej osobe nadviazať dôverný vzťah s Bohom a ktorý sa dáva poznať v Ježišovi Kristovi ako Otec bohatý na milosrdenstvo.

Cieľom práce je pohľad na známe podobenstvo o márnotrattom synovi, cez ktoré môžeme nahliadnuť do nekonečného Božieho milosrdenstva, ktoré sa vždy skláňa k hriešnikovi, prijíma ho a dáva mu nový život. V podobenstve Ježiš predstavuje Božiu lásku a milosrdenstvo, keď pri návrate poblúdeného mladšieho syna hovorí otec staršiemu synovi: „Syn môj, ty si stále so mnou a všetko, čo ja mám, je tvoje. Ale patrilo sa hodovať a radovať sa, lebo tento tvoj brat bol mŕtvy a ožil, bol stratený a našiel sa.“ Nikde inde Ježiš nepodáva taký nádherný obraz Boha Otca natoľko živým a reálnym spôsobom.

Ako sa človek sám rozhodol pre neslobodu, aj pre návrat sa musí rozhodnúť slobodne, hoci prinútený stavom, do ktorého sa slobodne dostal. Cieľom práce je teda ukázať na to, ako veľmi si človek potrebuje uvedomiť, že je hriešny, že potrebuje, aby do jeho života vstúpil Boh so svojím odpustením, ako potrebuje Božie milosrdenstvo, ktoré nás neustále prijíma, keď sa s kajúcim srdcom k nemu vraciame.

Pri písaní práce som postupovala analyticko-syntetickou metódou pre hlbšie pochopenie celej témy.

Prvá kapitola približuje autora evanjelia svätého Lukáša, štruktúru jeho diela, ponúka pohľad na prostriedky, ktoré autor používa. Obširnejšie sa zaoberá otázkou podobenstiev a ich rozdelením.

Druhá kapitola v úvode predstavuje milosrdenstvo ako sa s ním stretávame v Novom zákone, je zamyslením nad textom podobenstva o márnotrattom synovi, podáva komentár k jednotlivým veršom podobenstva a jeho teológiu.

Tretia kapitola rozpráva o nesmiernom Božom milosrdenstve, ktoré neváhalo pre našu záchranu dať svojho Syna na kríž a tým nám otvoriť cestu k životu. Predstavuje milosrdenstvo, ktoré sa najplnšie predstavilo v osobe Ježiša Krista, vo vtelenom Božom Synovi a pozýva ku kontemplácii jeho kríža, umučenia a smrti. Ukazuje Boha, ktorý je pre svoje milosrdenstvo vždy ochotný odpúšťať, no pre svoju spravodlivosť vyžaduje od hriešnika pokánie. Kapitola nám dáva na vedomie aj

nutnosť preukazovať milosrdenstvo voči blíždym, čím sa človek pripodobňuje Bohu a získava titul na očakávanie toho, že jemu samému Boh preukáže milosrdenstvo. V závere sa pozornosť upriamuje na zachraňujúcu ruku Boha, ktorú ponúka človekovi vo sviatosti zmierenia, sviatosti lásky a odpustenia. Boh nikdy nikomu neodmieta svoje milosrdenstvo. Viera v túto pravdu je základom na zakúsenie milosrdenstva..

Verím, že táto práca nám pomôže spoznať tajomstvo Božieho milosrdenstva, bude pozvaním k dôvere, oddanosti a náležitej úcte voči nemu, k ohlasovaniu a preukazovaniu milosrdenstva iným, k modlitbe o Božie milosrdenstvo a ku vzdávaniu vďaky zaň a výzvou k neustálemu obráteniu.

1 AUTOR TRETIEHO EVANJELIA (A SKUTKOV APOŠTOLOV)

V Lukášovom evanjeliu sa nehovorí, kto je autorom tohto textu. Literárnym a semantickým porovnaním štýlu a slovnej zásoby možno doložiť, že Lk a Sk majú toho istého autora. Jeho teologické akcenty prezrádzajú, že ide o vzdelaného kresťana z pohanstva, ktorý píše pre cirkev kresťanov z pohanstva. Palestínu z osobnej skúsenosti nepozná, vyhýba sa hebrejsko-aramejským výrazom a je určovaný pohanským vzdelaním a literatúrou (prooemium). Má k dispozícii grécku bibliu Starého zákona (Septuagintu, LXX).

Starocirkevná tradícia videla autora tretieho evanjelia v „Lukášovi, milom lekárovi“ (Kol 4,14; 1Tim 4,11), spolupracovníkovi Pavlovej misie. Tento Lukáš z Kol 4,14, od ktorého eventuálne pochádzajú pasáže v Sk písané vo forme „my“ (itinerár), však nemusí byť totožný s neskorším autorom Lk a Sk. Keď bol okolo r. 150 vytvorený kánon štyroch evanjelií, bol už označený „podľa Mt, Mk, Lk, Jn“. Irenej († okolo r. 202) podporuje toto poňatie v tom zmysle, že vlastného autora tretieho evanjelia vidí v Pavlovi. Pavlovská teológia je však v Lukášovom dvojdielne obsiahnutá len modifikovane a prispôsobene, takže Pavol neprichádza ako autor Lk a Sk do úvahy, ani nepriamo prostredníctvom spolupracovníka. Hlavným argumentom pre pavlovsko-lukášovské autorstvo boli správy Sk písané v prvej osobe množného čísla, ktoré však vzhľadom na ich redakčný charakter nemožno použiť ako historické dôkazy. Euzébiova domnienka, že Lukáš bol lekár sa nedá z Lk, Sk a iných zdrojov ani doložiť, ale ani vyvrátiť; to, že Lukáš bol maliarom, je legenda (okolo r. 530). Snaha spojiť Lk a Sk s Lukášom ako Pavlovým sprievodcom na cestách zodpovedá tendencii uviesť pre každé zo štyroch kanonických evanjelií ako autora jedného „očitého svedka“ v prípade, že skutoční autori neboli známi alebo zostali anonymní.¹

Lukášovo evanjelium je prvý diel dvojdielneho spisu. V novozákonnom kánone je od Skutkov apoštolov oddelené Jánovým evanjeliom. Hoci staré rukopisy túto dvojicu nepriradzujú k sebe, takmer všetci súčasní biblisti sa domnievajú, že Lukášovo evanjelium a Skutki apoštolov boli koncipované a vytvorené ako jedno literárne dielo, ktoré nazývajú súhrne Lukáš - Skutki. Obidva diely majú v úvode predhovor určený tomu istému čitateľovi; Teofilovi, ktorý je zrejme kresťan a ktorý pravdepodobne financoval vydanie tohto diela. Predhovor Lukášovho evanjelia je

¹ MÜLLER, P.G.: *Evangelium sv. Lukáše*. Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří 1998, s. 20.

dôkladnejší ako predhovor ku Skutkom a podáva dôležité vodítko k pochopeniu autorových zámerov. Okrem predhovorov tvoria obidva diely spleť štýlistických, štruktúrnych a tematických prvkov, výrečne svedčiacich o rovnakej literárnej imaginácii v pozadí oboch kníh. Lk - Sk zaberá plnú štvrtinu novozákonného kánonu. Je to dôležité dielo ako pre historiografiu ranného kresťanstva, tak pre dejiny kresťanskej teológie. Možno ho čítať ako historický, alebo teologický prameň.²

Staré rukopisy prisudzujú toto evanjelium istému Lukášovi, ktorého patristickí autori stotožňujú s Pavlovým spoločníkom. Táto identifikácia sa objavuje tiež v najstarších súpisoch kánonických kníh, ako je Muratoriho kánon. Zdá sa, že toto tvrdenie potvrdzujú i pasáže v Sk (16,10-17; 20,5-15; 21,1-18; 27,1-28.16) kde text náhle prechádza do rozprávania v prvej osobe množného čísla a naznačuje, že prí udalosti je prítomný očitý svedok. Lepšie pochopenie autora poskytuje charakter jeho diela. Jeho kompozičnú obratnosť dokazuje majstrovské striedanie niekoľkých štýlov gréčtiny. Použitie rétorických obratov svedčí o helenistickom vzdelaní. Znalosť Tóry dokazujú časté narážky na Písmo i samotná štruktúra jeho rozprávania. Rozprávačská schopnosť sa prejavuje mnohými výraznými scénami a podobenstvami. Predovšetkým nám však Lukášovo dielo predvádza autora syntetickej imaginácie, ktorý dokázal pretvoriť príbeh o počiatkoch kresťanstva v jediné súvislé a vzájomne prepojené rozprávanie, ktoré je pokračovaním starého biblického príbehu o Bohu a jeho ľude. Nedokážeme presne určiť miesto Lukášovej spisovateľskej činnosti, ani jeho čitateľský okruh. Lukášovi čitatelia určite hovorili grécky a boli dostatočne oboznámení s tradíciou Písma, aby mohli pochopiť aspoň podstatu jeho početných narážok. Zjavne to boli kresťania. Lukáš písal preto, aby upevnil už zastávané učenie (Lk 1,4). Jeho čitatelia pochádzali so všetkou pravdepodobnosťou z pohanov. Väčšina látky by bola nepochopiteľná, keby čitatelia nepochádzali z pohanského prostredia.³

Jeho portrét Krista dýcha Božím milosrdenstvom. Ježiš venuje zvláštnu pozornosť odvrhnutým a ponižovaným ľuďom každého druhu: ženám, vyberačom daní a hriešnikom. Evanjelista je veľmi citlivý na nebezpečenstvá, plynúce z bohatstva, ktoré poskytujú klamnú istotu v tomto svete, a preto dôrazne káže chudobu. U Lukáša sa nachádza veľa prítlačlivých pasáží, ktoré nie sú v iných evanjeliách. Iba Lukáš prináša niektoré z najznámejších podobenstiev, medzi nimi aj

² Porov. JOHNSON, L.T.: *Evanjeliom podľa Lukáša*. Karmelitánske nakladateľství, Kostelní Vydří 2005, s. 12.

³ *Ibidem*, s. 13 – 14.

podobnosť o márnoträtom synovi. I keď toto evanjelium kresťanská tradícia používala menej ako Matúšovo, vždy v nej malo svoje význačné miesto, najmä kvôli nevšedným kapitolám, ktoré sa nikde inde nenachádzajú.⁴

1.1 Štruktúra Lukášovho evanjelia⁵

Podľa teórie dvoch prameňov základným prameňom Lukášovho evanjelia bolo Markovo evanjelium. Okrem toho čerpal z prameňa logií a použil aj svoj osobitný materiál; vsunul ho v podobe dvoch vsuviek do geograficko-chronologického rámca Markovho evanjelia (medzi *Mk* 3,19 a 20 a medzi *Mk* 9,50 a 10,1). Tzv. „malá vsuvka“ (6,2-8,3) obsahuje podanie reči na vrchu; „veľká vsuvka“ (9,51-18,14) je spracovaná vo forme obširného opisu poslednej Ježišovej cesty do Jeruzalema.

Na začiatku svojho evanjelia Lukáš uvádza údaje o pôvode Jána Krstiteľa (pred materiálom z Markovho evanjelia), o Ježišom detstve a na konci zaznačil niektoré správy o zjaveniach zmŕtvychvstalého Ježiša. Nemá v úmysle podať Ježišov životopis, ale jeho poslanstvo, ktorým sa obracia na čitateľa.

Obsah evanjelia možno rozdeliť:

Prológ (1,1-4).

Úvodná časť (1,5-4,13):

1. Zvestovanie, narodenie a detstvo Jána Krstiteľa a Ježiša Krista (1,5-2,52).
2. Príprava Ježišovej činnosti (3,1-4,13).

I. Ježišovo účinkovanie v Galilei (4,14-9,50):

1. Ježišovo vystúpenie a účinkovanie v Galilei (4,14-5,16).
2. Ježiš a jeho protivníci: päť sporov (5,17-6,11).
3. Ježišovo poslanstvo: reč „na rovine“ (6,12-49).
4. Ježišove zázraky a výroky (7,1-9,50).

II. Ježišova cesta do Jeruzalema (9,51-19,27):

1. Poučenia adresované učeníkom (9,51-13,21).
2. Poučenia o Božom kráľovstve (13,22-19,27).

⁴ Porov. QUESNEL, M.: *Ako vznikali evanjeliá*. Lúč, Bratislava 1994, s. 53 – 54.

⁵ Porov. HERIBAN, J.: *Príručný lexikón biblických vied*. Vydavateľstvo Don Bosco, Bratislava 1994, s. 650-652.

III. Ježišovo účinkovanie a umučenie v Jeruzaleme (19,28-23,56):

1. Ježišovo účinkovanie v Jeruzaleme (19,28-21,38).
 - a. Ježišove mesiášske činy (19,28-48).
 - b. Ježišove mesiášske učenie (20,1-21,4).
 - c. Eschatologická reč (21,5-38).
2. Ježišovo umučenie (22,1-23,56):
 - a. Predchádzajúce udalosti (22,1-46).
 - b. Ježiš pred veľradou (22,47-71).
 - c. Ježiš pred Pilátom (23,1-25).
 - d. Ježišovo utrpenie, smrť a pochovanie (23,26-56).

Záverečná časť (24,1-53):

1. Ženy pri prázdnom hrobe a anjelovo posolstvo (24,1-12).
2. Ježiš sa zjavuje učeníkom na ceste do Emauzy (24,13-35).
3. Ježiš sa zjavuje apoštolom; jeho posledné ponaučenia (24,36-49).
4. Ježišovo vystúpenie do neba (24,50-53).

Lukáš predstavil Ježiša ako ozajstného Spasiteľa a Pána, ďalej predstavil Ježiša ako záchrancu stratených (stratená drachma, ovca, márnokratný syn). Ukazuje Ježiša s osobitným prístupom k ženám (naimská vdova, verejná hriešnica, Marta a Mária, ženy v sprievode). Lukáša mnohí autori pokladajú za svedka prvokresťanskej mariológie, ktorý najviac predstavuje Pannu Máriu. Veľmi dôležitou črtou Lukášovej teológie je univerzalizmus spásy. Lukáš je (okrem iného) aj teológom dejín spásy Cirkvi utvorenej z obrátených Židov a pohanov. Hlavnou úlohou kresťanov nie je očakávať Pánov príchod, ale zapojiť sa do poslania Cirkvi a žiť podľa Ježišovho príkladu a učenia; vo svojom evanjeliu predstavuje hlavné požiadavky kresťanského života ako predpoklad nasledovania Krista: zrieknutie sa seba, majetku, rodiny, bohatstva. Predstavuje Ježiša ako vzor modlitby a podáva akoby katechizmus kresťanského života, zdôrazňuje hlavne lásku k blížnemu, počúvanie Božieho slova a zrieknutie sa zlého ducha. Dôležitou črtou jeho teológie je aj osoba a účinkovanie Ducha Svätého a kresťanská radosť.⁶

Text Lk 15,11-32 sa nachádza v druhej časti, v ktorej Lukáš opisuje Ježišovu cestu do Jeruzalema. Uvádza ho v kontexte troch podobenstiev, ktorých spoločnou témou je stratené a znovu nájdené. Ježiš týmito tromi podobenstvami: o stratenej ovci,

⁶ Porov. VOJTKO, S.: „*Chod' a rob aj ty podobne!*“ Lk 10,37, Skriptá pre denných a diaľkových poslucháčov, RKCMBF UK, Bratislava 2004/2005, s. 45-46.

stratenej drachme a márnokratnom synovi vysvetľuje svoj postoj k hriešnikom a dáva nový pohľad na Božie milosrdenstvo.

. V prvých dvoch podobenstvách je veľmi jasne vyjadrený proces hľadania, zatiaľ čo otec z podobenstva o márnokratnom synovi rešpektuje slobodu syna, čaká a hľadá srdcom. Ani jednému z prvých dvoch podobenstiev sa nepodarí preniknúť do Božieho tajomstva tak, ako doň prenikne tretie.

„Prvými dvoma podobenstvami Ježiš pripravuje farizejov na vypočutie tretieho. Nasvedčuje tomu aj prirovnanie radosti z nájdenia ovce a drachmy k radosti nad hriešnikom, ktorý robí pokánie. Ale drachma a ovca nemôže robiť pokánie. Týmto ich Ježiš chce posunúť ďalej, uschopniť ich vidieť aj pokánie a ľútosť hriešnikov, nielen ich hriechy. Ale predovšetkým Božie milosrdenstvo.“⁷

1. 2 Žáner a zámer

Lukáš, ktorého literárnym remeslom je rozprávanie, nezaprie talentovaného rozprávača. Jeho dielo je plné krátkych, presne definovaných epizód, ktoré uvádzajú čitateľa do bohatého sveta obraznosti. Iba v jeho evanjeliu nachádzame podobenstvo o bohatom človekovi (12,16-21), o Lazárovi a boháčovi (16,19-31), o milosrdnom Samaritánovi (10,30-35) a snáď najkrajšie podobenstvo o stratennom (márnokratnom) synovi (15,11-32). Všetky tieto podobenstvá sú vložené do Ježišových úst, ale ich forma je do značnej miery dielom samého Lukáša. Lukáš mal pre svoj evanjeliový príbeh najmenej jedného predchodcu a vo veľkej miere využíval Markovo evanjelium. Lukášov originálny prínos ku kresťanskej literatúre spočíva v prepojení udalostí prvej cirkvi s udalosťami Ježišovho pôsobenia i s celými dejinami Božieho ľudu, ba dokonca ľudstva už od Adama (Lk 3,38). Lukáš je plne poučený o literárnej forme, ktorú si zvolil. Pokladá „usporiadané“ rozprávanie udalostí za výrazne pôsobivý spôsob. Vývoj vlastnej zápletky má presvedčivú silu. Lukáš zdieľa názor helenistickej rétoriky, že *narratio* („rozprávanie“) je kľúčové ako pre historickú polemiku, tak pre osobnú obranu.⁸

⁷ VOJTKO, S.: „Chod' a rob aj ty podobne!“ Lk 10,37, Skriptá pre denných a diaľkových poslucháčov, RKCMBF UK, Bratislava 2004/2005, s. 184.

⁸ Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří 2005, s. 14 - 15.

1. 2. 1 *Naratívne prostriedky*

Veľkolepý dojem, ktorým Lukášovo rozprávanie pôsobí, je daný skôr literárnou zručnosťou, než hojnosťou materiálu. Rozšírením a doplnením jemu dostupných tradícií tvorí Lukáš pevný a koherentný príbeh.

- a) Svoje rozprávanie dopĺňa o *súhrny*. V nich vyberá podrobnosti jednotlivých príbehov a zovšeobecňuje ich, takže čitateľ získava dojem opakovaného či bežného výskytu. Marek tiež uvádzal podobné súhrny. Lukáš ich prijíma a rozširuje ich počet.
- b) Ešte dôležitejším prostriedkom sú *reči*. Lukáš s nimi zaobchádza ako ktorýkoľvek helenistický historik. Snáď obsahujú tradičné prvky, ale v danej podobe sú Lukášovým výtvorom a odrážajú skôr jeho perspektívu než pohľad pôvodného rečníka. Reči nám ukazujú, čo Lukáš pokladal za dobré napísať v tej či onej situácii. Lukianos zo Samosaty v spise *Ako písať históriu* 58 priznáva, že reči umožňujú historikovi „zahrať sa na rečníka a prejaviť svoju výrečnosť“, ale doporučuje, aby historik v rečiach rešpektoval svoju postavu. Lukáš sa obdivuhodne drží jeho rady. Reči ako naratívny prostriedok tiež interpretujú príbeh čitateľovi.
- c) Podľa vzoru iných helenistických historikov si aj Lukáš volí ako naratívny prostriedok *cestovanie*. Celá ústredná časť evanjelia tvorí v rozpätí od 9. do 19. kapitoly jeden veľký cestopis.
- d) Lukáš často používa vo svojom príbehu *paralelizmus*. V rôznych častiach rozprávania spája postavy a udalosti. Použitím techniky paralelizmu Lukáš dosahuje dvojaký účinok. Vzájomne prepája svoje hlavné postavy a vytvára dynamické napätie medzi rozličnými časťami svojho rozprávania⁹.

1. 2. 2 *Literárne – náboženské témy*

Bolo by chybou čítať tak bohaté dielo iba pod jedným zorným uhlom. V línii príbehu, kde sa ukazuje predovšetkým Božia vernosť ľudu, sa rozvíjajú tiež ďalšie

⁹ Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladateľství, Kostelní Vydří 2005, s. 22 - 23.

literárne a náboženské témy, nie samostatne, ale v rámci nasledujúceho širšieho vzorca. Tu je niekoľko príkladov:

1. Kladný vzťah k svetu

Lukášovo dielo vidí svet pozitívne, nielen ako Božie stvorenie, ale ako arénu dejín a ľudskej aktivity. Je zo všetkých novozákonných spisov najmenej apokalyptické. Lukáš je relatívne bez starostí o koniec časov, ba dokonca jeho historické rozprávanie priznáva času určitú hodnotu. Lukáš tiež uznáva tých, ktorí sú mimo kresťanského hnutia. Mimostojacich väčšinou pokladá za rozumných a otvorených ľudí, čo je v apologetickej literatúre veľký kompliment. Rímska ríša nie je predstavovaná negatívne, ale ako základ bezpečia a šírenia evanjelia. Dokonca i neobrátení javia pochopenie a priazeň. Lukášovo dielo tiež potvrdzuje hodnotu ľudskej kultúry už tým, že tak krásne utvára tento príbeh. Úhľadne a tvorivo využíva formy helenistickej literatúry.

2. Veľký zvrat

Mať kladný vzťah k svetu ešte neznamená schvaľovať každé ľudské konanie a všetky štruktúry. Prorocká obraznosť Lukášovho diela ide ruka v ruku s prorockou kritikou ľudských náboženských očakávaní a sociálnych hodnôt. „Navštívenie ľudu“ Prorokom ohlasuje a rozohráva veľký zvrat. Evanjelium napadá ľudskú istotu a spokojnosť. Tí, ktorí sú mocní, bohatí a „nachádzajú útechu“ v spoločnosti a ktorí hľadajú, ako by sa „ospravedlnili“, tí budú toho proroka „pokúšať“ a odmietnu ho. Oni sami budú „zrazení“ a „ponížení“ a nakoniec „z ľudu vyhladení“. Naopak tí, ktorí sú obvykle považovaní za nehodných, ponížených, na okraji spoločnosti, takých Boh prijíma. Patria medzi nich i nábožensky neospravedlniteľní „hriešnici a mýtnici“, a tiež ženy.

3. Spása

Boh prevracia ľudské hodnoty nie preto, aby zničil zlé, ale aby zachránil stratené. Božie „navštívenie“ je k ich spáse. Lukáš viac než ktorékoľvek evanjelium zdôrazňuje spásny aspekt radostnej zvesti. Prorok nie je len Filozof a Kráľ, je tiež Spasiteľ, ktorý prináša záchranu a koná spásne činy. Prišiel „zachrániť, čo zahynulo“. Téma spásy je zásadná v špecificky Lukášových podobenstvách, predovšetkým o stratenej ovci (15,3-6), o stratenej minci (15,8-10) a o stratenom (márnotratnom) synovi (15,11-31).

4. Božie slovo

Téma Božieho slova sa úzko vzťahuje k prorokovi a k ľudu. Boh oslovuje ľud skrze prorocké slovo. Vo výklade podobenstva o rozsievачovi Lukáš ukazuje, ako Ježiš výslovne stotožňuje semeno s „Božím slovom“, a ľudskú odpoveď viery v súlade s tým označuje slovami „počuť“ a „poslúchnuť“ Božie slovo.

5. Obrátenie

Božie slovo požaduje prijatie kritiky od prorokov a „obrat“ vo vlastnom živote. Obrátenie je v Lukášovom diele dôležitá téma, úzko nadväzujúca na model proroka a ľudu. Ježišovmu pôsobeniu predchádza Božie slovo, ktoré hlásal prorok Ján, keď vyzýval ľudí k pokániu. Kto vstupuje medzi ľud, ktorý si Boh tvorí okolo proroka, musí sa obrátiť.

6. Odpoveď viery

Obnovený Boží ľud odpovedá na výzvu plynúcu z jeho navštívenia „plodmi hodnými obrátenia“. Prvým z nich je viera.. Za svoju vierohodnosť žiada Boh vernosť. Obrátenie vyžaduje, aby ľud zmenil svoje spoločenské správanie a napodobňoval Boha.¹⁰

1.3 Podobenstvá

„Už v prvotnej Cirkvi sa podobenstvom nazýva príbeh, ktorý rozprával Ježiš, aby osvetlil svoje učenie. V základe gréckeho slova *parabolé* je pojem prirovnania. Východný duch naozaj rád rozpráva a poučuje vo forme prirovnania; má záľubu v hádanke, ktorá chce podnietiť zvedavosť, nabádať k hľadaniu; tieto záľuby sa odzrkadľujú v biblických knihách, najmä vo výrokoch pisateľov kníh múdrosti (Prís 10,26; 12,4; Sdc 14,14). Predsa však nie toto je podstatné, čím sa vysvetľuje druh podobenstva: podobenstvo treba chápať ako názorné predvádzanie symbolov, totiž obrazov vzatých z pozemských skutočností, aby sa tým naznačili skutočnosti, ktoré Boh zjavil a ktoré si väčšinou vyžadujú hlbšie vysvetlenie“.¹¹

Ježiš s obľubou rozpráva na objasnenie nejakej pravdy v podobenstvách. Nie je to jeho vynález. Svoje korene má podobenstvo v biblickej prorockej a sapienciálnej tradícii a pokračuje v judaistickej apokryfnej a rabínskej tradícii, kde

¹⁰ Porov. Ibidem, s. 30-32.

¹¹ DUFOUR, X. L.: *Slovník biblickej teológie*. Dobrá kniha, Trnava 2003, s. 580.

je nazývaný *mašal*.¹² V rabínskych spisoch výraz parabola nadobúda zmysel metaforického rozprávania vo všeobecnosti a tak obsahuje rôzne literárne formy: prirovnania, pripodobnenia, alegórie, metafory, atď. Evanjeliové paraboly sa od nich líšia naratívnu viac definovanou štruktúrou a dialogicko - argumentatívnym cieľom, ktorý si stanovujú.¹³

Podobenstvo je vymyslená udalosť, odlišná od rozprávky, no nie nereálna, ktorá má mravnovýchovný cieľ. Podobenstvo gr. *paraballo* = kladiem vedľa seba dve veci, alebo udalosti, z ktorých sa v evanjeliách druhá časť niekedy neuvádza, pretože je samozrejmá, alebo sa predpokladá. Obyčajne obsahuje jednu myšlienku, niekedy aj viac. Podobenstvá nachádzame v celom evanjeliu. Prečo Ježiš hovorí v podobenstvách? Odpoveď dáva sám Ježiš, keď učeníkom hovorí: „Preto, že vám je dané poznať tajomstvá nebeského kráľovstva, ale im nie je dané. Lebo kto má, tomu sa pridá a bude mať hojne. Ale kto nemá, tomu sa vezme aj to čo má. Im hovorím v podobenstvách, lebo hľadajú, a nevidia, počúvajú, a nepočujú, ani nechápu. Tak sa na nich spĺňa Izaiášovo proroctvo: *»Budete počúvať, a nepochopíte, budete hladieť, a neuvidíte. Lebo otupelo srdce tohto ľudu: ušami ťažko počujú a oči si zavreli, aby očami nevideli a ušami nepočuli, aby srdcom nechápali a neobrátili sa – aby som ich nemohol uzdraviť.«*“ (Mt 13,11-15). Miesto na ktoré sa Ježiš odvoláva, je Iz 6,9-10. Odpovedá tak na otázku tým, čo stoja okolo a dvanástim. Boh u Izaiáša hovorí ako starostlivý lekár, ktorý chce uzdraviť ľud Izraela, no ten tvrdohlavo odmieta, preto používa spásonosnú vyhrážku „*aby*“, za ktorú zodpovednosť padá na ľud, ktorý odmieta spásu. Ježišove slová neznamenujú, žeby Židov nechcel poučiť a spasiť. V opačnom prípade by bol mlčal a nehovoril by v podobenstvách. Podobenstvom ich chce naopak vyprovokovať, aby sa pýtali.¹⁴

„Význam jeho podobenstiev nespočíva v jazykovej kráse a vydarenej forme, hoci ich právom možno takto hodnotiť. Ani nepoukazujú zrozumiteľným spôsobom na nepochopiteľné tým, že poslucháčovi vysvetľujú na príkladoch „ako je to s Božím kráľovstvom“ (poklad na poli, obchodník, ktorý hľadá perly, sieť s rybami). Ježiš chce svojimi podobenstvami viac. Tvorí dôležitú časť jeho spásonosného

¹² Mašal (z hebr. *māšal* = byť podobný), biblický termín. Hebrejské slovo, ktoré sa v odbornej biblickej literatúre bežne používa na označenie starozákonného príslovia alebo krátkeho výroku podobného prísloviu alebo podobenstvu. Mašal tvorí sémantické pozadie novozákonnej paraboly. Porov. Heriban, J.: *Príručný lexikón biblických vied*. Vydavateľstvo Don Bosco, Bratislava 1994, s. 675.

¹³ Porov. DUFOUR, X. L.: *Slovník biblickej teológie*. Dobrá kniha, Trnava 2003, s. 580.

¹⁴ Porov. DERMEK, A.: *Pomôcky k otázkam Nového zákona – evanjeliá*. RKCMBF UK, Bratislava 1995, s. 59-60.

účinkovania. V podobenstvách sa Božie kráľovstvo sprítomňuje samo. Ježišove zvestovanie v podobenstvách a blízkosť Božieho kráľovstva tvoria jednotu“.¹⁵

Pre podobenstvo je príznačné, že vyzýva poslucháča, aby sa nad ním zamyslel a porovnal s ním svoj život. Nie je to len obyčajný príklad, ktorý necháva stáť bokom. Možno ho pochopiť, len ak sa necháme vtiahnuť priamo do deja. Poslucháč sa ocitne v situácii, ktorá ho núti rozmýšľať a následne sa rozhodnúť. Niekedy obsah podobenstiev Ježišovi poslucháči už poznali alebo nadväzovali na udalosti, ktoré sa práve udiali (sprenevera, krádež, správanie sa sluhov, príklad úžery). Je potrebné niektoré časom podmienené zafarbenie Ježišových podobenstiev najprv poznať, aby dnešný poslucháč pochopil poslanie podobenstva.

Izrael, ktorý mal veľmi konkrétnu mentalitu, sa od začiatku svojich dejín nachádzal pred problematikou, že mal hovoriť o transcendentnom Bohu, ktorý nepripúšťal nijaké zmyslové znázornenie (Ex 20,4). Preto bolo treba neustále opisovať Boží život tak, že sa vychádzalo zo zemských realít, ktoré nadobudnú hodnotu znamení. Antropomorfizmy, také početné v starých textoch, sú symbolmi, ktoré v jadre obsahujú ozajstné podobenstvá. Tento spôsob sa zdokonaľuje v neskorom židovstve, až kým sa nestane u rabínov opravdivou pedagogickou metódou. Vymyslený fakt alebo udalosť z minulosti sú vhodné na podopretie učenia Písma. Začínajú sa formulou: »Čomu sa podobá?« Ježiš sa začleňuje do tohto pohybu a často ohlasuje symboly, ktoré nesú jeho poslanstvo, s podobnými úvodmi: „*K čomu prirovnám?*“ (Mk 4,30; Lk 13,18). „*Kráľovstvo nebeské je podobné...*“ (Mt 13,24.31).¹⁶

Stáva sa, že symbolické dejiny neposkytujú iba súhrnné poučenie, ale i všetky časti majú vlastný význam a vyžadujú si osobitné vysvetlenie. Takto sa podobenstvo stane alegóriou. Podobenstvá obsahujú často aspoň niekoľko alegorických črt. Tajomstvo Kráľovstva a Ježišovej osoby je také nové, že aj ono sa môže prejavovať len postupne a v súlade s rozličnou schopnosťou poslucháčov prijať ho. Preto Ježiš v prvej časti svojho verejného života odporúča ohľadom seba „*mesiášske tajomstvo*“, čo sa výrazne zdôrazňuje u Marka (Mk 1,34.44; 3,12;5,43...). Preto Ježiš rád hovorí v podobenstvách, ktoré okrem toho, že podávajú prvú predstavu o jeho učení, nútia rozmýšľať a je potrebné, aby boli dokonale pochopené. Tak vzniká učenie na dvoch stupňoch, ktoré dobre podčiarkuje Mk 4,33-34: použitie klasických

¹⁵ MAGA, J.: *Otváral nám Písma*. Kňazský seminár biskupa J. Vojtašáka Spišská Kapitula, Spišské Podhradie 1993, s. 367.

¹⁶ Porov. DUFOUR, X. L.: *Slovník biblickej teológie*. Dobrá kniha, Trnava 2003, s. 580.

tém (kráľ, hostina, vinica, pastier, semeno...) privádza všetkých poslucháčov na cestu pochopenia; ale učeníci majú právo na prehĺbenie učenia, čo má pre nich urobiť sám Ježiš. Ich otázky sú vtedy podobné intervenciám vidcov v apokalypsách (Mt 13,10-13.34n 36,51; 15,15; porov. Dan 2,18n; 7,16). Takto sa podobenstvá javia ako nevyhnutné sprostredkovanie, aby sa rozum otvoril viere: čím viac veriaci vnikne do zjaveného tajomstva, tým viac vchádza do chápania podobenstiev; a naopak, čím viac človek odmietne Ježišovo posolstvo, tým viac sa mu znemožní prístup do podobenstiev Kráľovstva. Evanjelisti zdôrazňujú tento fakt vtedy, keď zarazení zatvrdlosťou mnohých Židov voči evanjeliu, opisujú, ako Ježiš odpovedá učeníkom citátom z Izaiáša: podobenstvá vyzdvihujú zaslepenosť tých, ktorí vedome odmietajú otvoriť sa Kristovej blahozvesti (Mt 13,10-15p). Jednako, okrem týchto podobenstiev, príbuzných apokalypsám, sú aj také, ktoré sú jasnejšie a ktoré majú za cieľ podať mravné učenie prístupné všetkým (napr. Lk 8,16nn; 10,30-37; 11,5-8). Vysvetľovanie podobenstiev sa uľahčí, keď sa prenesieme do toho biblického a orientálneho kontextu, v ktorom hovoril Ježiš, a keď si uvažíme, že chcel vyučovať postupne. Obsahom podobenstiev sú skromné fakty každodenného života, ale tiež, a možno predovšetkým, veľké udalosti svätých dejín. Klasické témy podobenstiev, ako to možno ľahko zistiť, sú plné zmyslu už tým, že ich pozadím je SZ, a to vo chvíli, keď ich Ježiš používa. V týchto slobodne zvolených rozprávaniach nás nemá udivovať nijaká nepravdepodobnosť; ony sú celé zamerané na vyučovanie; čitateľ sa nemá zarazit' nad postojom určitých osôb, ktoré sa uvádzajú nato, aby vyvolali uzatváranie a *fortiori* (tým skôr) alebo a *contrario* (naopak; napr. Lk 16,1-8; 18,1-5). V každom prípade, treba objasniť teocentrický, presnejšie povedané, kristocentrický aspekt väčšiny podobenstiev. Nech by presná miera alegórie bola akákoľvek, ústredná osoba, ktorú treba najčastejšie uviesť na pamäť, je napokon nebeský Otec (Mt 21,28; Lk 15,11), alebo sám Kristus – či už v jeho historickom poslaní („rozsievač“ z Mt 13,3.24.31p), alebo v jeho budúcej sláve („zlodej“ z Mt 24,43; „pán“ z Mt 25,14; „ženích“ z Mt 25,1); keď ide o dvoch, je to Otec a Syn (Mt 20,1-16; 21,33.37; 22,2). Je veľkou pravdou, že láska Otca, ktorú preukázal ľuďom tým, že im poslal svojho Syna, je veľkým zjavením, ktoré priniesol Ježiš. Tomu poslúžia podobenstvá, ktoré ukazujú dokonalé završenie, ktoré dáva Božiemu zámeru ohľadom sveta nové Kráľovstvo.¹⁷

¹⁷ Porov. Ibidem, s. 581.

1. 3. 1 Rozdelenie a poslanstvo podobienstiev

Tematický okruh podobenstva je tak rozsiahly ako samotné Ježišovo poslanie vôbec. Podobenstvá zvestujú prítomnosť spásy a vyzývajú k obráteniu a k láske. Sú plné milosrdenstva voči hriešnikom. Obsahujú aj varovania a výzvy k bdelosti. Ježiš sa v nich nevyhýba dokonca ani hrozbám, v prípade, že poslucháči nepočúvnu jeho volanie k pokániu. Mnohé z podobenstiev odkrývajú život spoločenstva učeníkov a naznačujú cestu, po ktorej má kresťan ísť. Konečne v podobenstvách Ježiš poukazuje aj na koniec časov, no spolu s varovaním dáva aj útechu¹⁸.

Podrobnejšie sa dotknem iba skupiny podobenstiev, do ktorej patrí text podobenstva o márnotratom synovi Lk 15,11-32, W. Trutwin ich zaradil do niekoľkých skupín:

Posolstvo podobenstiev¹⁹

- o Bohu
- o Božom kráľovstve
- o konci časov

O Bohu

Boh a človek

Boh je dobrý – základná výpoveď o Bohu

o dobrotivom správcovi – Mt 20,1-16

Boh ťa hľadá

dvojité podobenstvo o stratenej ovci a o stratenej drachme – Mt 15,3-7.8-10

Boh čaká na teba

podobenstvo o márnotratom synovi – Lk 15,11-32

Boh ti pomáha isto a vždy načas

podobenstvo o prosenom priateľovi a o bohapustom sudcovi Lk 11,5-8; 18,1-8a

Človek pred Bohom

Človek si pred Bohom nemá čo nárokovať – zásadná výpoveď o vzťahu človeka k Bohu

podobenstvo o sluhovi – Lk 17,7-10

¹⁸ Porov. MAGA, J.: *Otváral nám Písma*. Kňazský seminár biskupa J. Vojtašáka Spišská Kapitula, Spišské Podhradie 1993, s. 371.

¹⁹ MAGA, J.: *Otváral nám Písma*. Kňazský seminár biskupa J. Vojtašáka Spišská Kapitula, Spišské Podhradie 1993, s. 369.

človek je dlžník pred Bohom

podobenstvo o nemilosrdnom sluhovi – Mt 18,23-35

sebaistý človek nemôže obstáť pred Bohom

podobenstvo o farizejovi a mýtnikovi Lk 18,9-14

beda človekovi, ktorému nie je cieľom Boh

podobenstvo o nerozumnom boháčovi a o bohatom mužovi a o chudobnom Lazárovi – Lk 12,16-21; 16,19-31

Najkrajšie podobenstvá sa nachádzajú v Lukášovom evanjeliu, predovšetkým v jeho „cestovnej správe“ (9,51-18,14). V 15. kapitole sú tri podobenstvá, o stratenej ovci, o stratenej drachme a o stratenom synovi. Ukazujú ako Boh všetkému stratenému poskytuje záchranu. Ľahko sa zapamätajú, preto sa aj spoľahlivo tradujú. U väčšiny podobenstiev chýbajú údaje o tom komu a v akej situácii ich Ježiš hovoril. Evanjelisti boli presvedčení, že v mnohých podobenstvách sú ukryté nielen Ježišove slová, ale aj slová o Ježišovi, jeho sláve; on sám stojí v centre mnohých podobenstiev.²⁰

²⁰ Porov. Ibidem. s. 372.

2 PODOBENSTVO O MÁRNOTRATNOM SYNOVI (LK 15,11-32)

„Istý človek mal dvoch synov. Mladší z nich povedal otcovi: ‚Otec, daj mi časť majetku, ktorá mi patrí.‘ A on im rozdelil majetok. O niekoľko dní si mladší syn všetko zobral, odcestoval do ďalekého kraja a tam svoj majetok hýrivým životom premárnil. Keď všetko premrhal, nastal v tej krajine veľký hlad a on začal trieť núdzu. Išiel teda a uchytil sa u istého obyvateľa tej krajiny a on ho poslal na svoje hospodárstvo svine pásť. I túžil nasýtiť sa aspoň strukmi, čo žrali svine, ale nik mu ich nedával. Vstúpil teda do seba a povedal si: ‚Koľko nádenníkov u môjho otca má chleba nazvyš, a ja tu hyniem od hladu. Vstanem, pôjdem k svojmu otcovi a poviem mu: ‚Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už nie som hoden volať sa tvojím synom. Prijmi ma ako jedného zo svojich nádenníkov.‘ I vstal a šiel k svojmu otcovi.

Ešte bol ďaleko, keď ho zazrel jeho otec a bolo mu ho ľúto. Pribehol k nemu, hodil sa mu okolo krku a vybozkával ho. Syn mu povedal: ‚Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už nie som hoden volať sa tvojím synom.‘ Ale otec povedal svojim sluhom: ‚Rýchlo prineste najlepšie šaty a oblečte ho! Dajte mu prsteň na ruku a obuv na nohy! Prived'te vykrmené teľa a zabite ho. Jezme a veselo hodujme, lebo tento môj syn bol mŕtvy, a ožil, bol stratený, a našiel sa.‘ A začali hodovať.

Jeho starší syn bol práve na poli. Keď sa vracal a približoval sa k domu, počul hudbu a tanec. Zavolať si jedného zo sluhov a pýtal sa, čo sa deje. Ten mu povedal: ‚Prišiel tvoj brat a tvoj otec zabil vykrmené teľa, lebo sa mu vrátil zdravý.‘ On sa však nahneval a nechcel vojsť. Vyšiel teda otec a začal ho prosiť. Ale on odpovedal otcovi: ‚Už toľko rokov ti slúžim a nikdy som neprestúpil tvoj príkaz, a mne si nikdy nedal ani kozliatko, aby som sa zabavil so svojimi priateľmi. No keď prišiel tento tvoj syn, čo ti prehýril majetok s neviestkami, pre neho si zabil vykrmené teľa. On mu na to povedal: ‚Syn môj, ty si stále so mnou a všetko, čo mám, je tvoje. Ale patrilo sa hodovať a radovať sa, lebo tento môj syn bol mŕtvy, a ožil, bol stratený, a našiel sa.‘“

2. 1 Milosrdenstvo v Novom Zákone

V Novom Zákone sa významy *hesed* a *hēn* prekrývajú hlavne s pojmami *charis* = milosť, čo označovalo odpustenie, a to tak ľudské, ako aj Božie. Konkrétna predstava milosrdenstva – súcitu s niekým núdzným či bezmocným, s človekom zadĺženým, nemajúcim nárok na priaznivé zaobchádzanie – sa prekladá výrazmi *eleos*, *oiktrimos* a *splachnon* (a príbuznými slovami). Milosť sa týka vinníka, milosrdenstvo úbožiaka.²¹ Najvernejšiu podobu Božieho milosrdenstva v Novom Zákone podáva sám Boží Syn. Ježiš pri splňaní Božieho zámeru sa chce stať vo všetkom podobným svojim bratom, aby zakúsil aj samu biedu tých, ktorých prišiel spasiť. A preto sú všetky jeho skutky výrazom Božieho milosrdenstva. Lukášovi osobitne záležalo na tom, aby to podčiarkol. Ježišovými obľúbencami sú chudobní (Lk 4,18; 7,22); hriešnici v ňom nachádzajú priateľa (7,34). Ježiš sa nebojí navštevovať ich (5,27.30;15,1n;19,7). Milosrdenstvo, ktoré Ježiš preukazoval zástupom (Mt 9,36;14,14;15,32) nadobúda u Lukáša osobitnejšiu črtu: týka sa jediného syna vdovy (Lk 7,13) alebo užialeného otca (8,42;9,38.42). Ježiš napokon preukazuje osobitnú láskavosť voči ženám a cudzincom. Keď má Ježiš taký súcit so všetkými, chápeme, že sa postihnutí obracajú na neho ako na samého Boha a volajú: „*Kyrie eleison!*“ (Mt 15,22).²²

„Ježiš chce natrvalo nakresliť črty podoby Božieho milosrdenstva, ktoré zjavoval svojimi činmi. Hriešnikom, ktorých úzkoprsosť farizejov vylučovala z Božieho kráľovstva, hlása evanjelium bezhraničného milosrdenstva a to v priamom pokračovaní autentických ohlásení SZ. Božie srdce neobveseľujú tí ľudia, čo sa považujú za spravodlivých, lež kajúci hriešnici podobní stratenej a opäť nájdenej ovci alebo drachme (Lk 15,7.10); otec vyčkáva návrat svojho mánotratného syna, a keď ho v diaľke zbadá, pocíti ľútosť nad ním a beží mu v ústrety (12,20).“²³

Otec milosrdenstiev preukázal svoje milosrdenstvo aj sv. Pavlovi (1 Kor 7,25; 2 Kor 4,1; 1 Tim 1,13), a sľubuje ho aj všetkým veriacim Mt 5,7; 1 Tim 1,2; 2 Tim 1,2; Tít 1,4; 2 Jn 3). Pavol jasne ohlasuje šírku a prehojnosť splnenia zámeru milosrdenstva v spáse a pokoji, ako to vyjadrovali spevy na úsvite evanjelia (Lk 1,50.54.72.78). Toto zjavenie tvorí vrchol listu Rimanom. Židia napokon odmietli Božie milosrdenstvo, lebo sa domnievali, že dosiahnu spravodlivosť vlastnými

²¹ Porov. DOUGLAS, J. D.: *Nový biblický slovník*. Návrat domů, Praha 1996, s. 617.

²² Porov. DUFOUR, X. L.: *Slovník biblickej teológie*. Dobrá kniha, Trnava 2003, s. 388.

²³ DUFOUR, X. L.: *Slovník biblickej teológie*. Dobrá kniha, Trnava 2003, s. 388.

skutkami, zachovávaním Zákona. Pavol však vyhlasuje, že aj oni sú hriešnici a že aj oni potrebujú milosrdenstvo, skrze spravodlivosť z viery. Popri nich sú aj pohania priťahovaní do nekonečného kruhu milosrdenstva. Všetci teda musia uznať, že sú hriešnici, aby všetci požívali milosrdenstvo: „Boh všetkých uzavrel pod neposlušnosťou, aby sa nad všetkými zmiloval.“ (Rim 11,32) Dokonalosť, ktorú Ježiš podľa Mt 5,48 vyžaduje od učeníkov, spočíva podľa Lk 6,36 v povinnosti, aby boli milosrdní, ako je Otec milosrdný. To je podstatná podmienka vstupu do nebeského kráľovstva. Ježiš ju preberá od proroka Ozeáša. Táto nežnosť má z človeka urobiť milosrdného Samaritána, bližneho pre núdneho, ktorého stretne, súciteľného voči tomu, kto ho urazil, lebo Boh má súcitiť s ním. Preto budeme súdení podľa toho, koľko milosrdenstva budeme takto preukazovať samému Ježišovi.²⁴

2. 2 Komentár k jednotlivým veršom podobenstva (Lk 15,11-32)

Otázka vzniknutá v súvislosti s hostinou u colníka Matúša sa vracia s novou závažnosťou²⁵. Farizeji nanovo vyčítajú Ježišovi, že prijíma hriešnikov a jedáva s nimi. Ježiš odpovedá tromi podobenstvami o „stratených“ (ovečka, peniaz, dvaja synovia). Dvojpodobenstvo o stratených synoch sa často nazýva podobenstvom „o milosrdnom otcovi“. Spoločným bodom všetkých troch podobenstiev je radosť z nájdenia „strateného“. A táto radosť je plne prežívaná na hostine s hriešnikmi.

Adresát je uvedený vo verši 3: „Povedal im toto podobenstvo“ (reptajúcim farizejom). Nie je to teda povzbudenie pre hriešnikov, ale „zátvrdlivých spravodlivých“. Hriešnici už prežívali radosť zo spoločenstva s Ježišom, už sa vrátili domov – nepotrebovali počuť obrazné rozprávanie, pretože už zakusovali realitu! Výzvu vrátiť sa do otcovho domu potrebovali počuť zátvrdliví spravodliví. A že je to podobenstvo určené „spravodlivým“ (ktorí nikdy nič neprestúpili, podobne ako starší syn), môžeme dokázať i zo záveru. A tým záverom nie je prijatie mladšieho syna, ale

²⁴ Porov. Ibidem. s. 388.

²⁵ Ježiš vyvolával spoločnosťou, s ktorou sa stýkal, značnú kontroverziu a odpor. Jeho spoločenstvo pri stole, otvorené pre všetkých, bolo ustavičným zdrojom nezhôd s farizejmi. V začiatkoch svojho účinkovania narážal Ježiš na tvrdý odpor voči svojmu zvyku jedávať s „hriešnikmi a mýtnikmi“. Keď prijal pozvanie mýtnika Léviho a zúčastnil sa na veľkej hostine na svoju počesť, zákonníci a farizeji šomrali: „Prečo je a pije s mýtnikmi a hriešnikmi?“ (Lk 5,29-30). Neskôr, keď sa okolo Ježiša schádzali zástupy, opäť bolo počuť ich sťažnosti: „Tento prijíma hriešnikov a jedáva s nimi“ (Lk 15,2). Tieto spory pokračovali až do posledných dní Ježišovho účinkovania, keď krátko pred vstupom do Jeruzalema prišiel do Zachejovho domu, na čo farizeji reagovali šomraním: „Vošiel k hriešnemu človekovi!“ (Lk 19,7). In: SLOVO MEDZI NAMI, roč. 9, č. 3, Redemptoristi, Bratislava 2008, s. 67.

rozhovor so starším, a tento rozhovor má otvorený koniec: je teraz na poslucháčoch, na farizejoch reptajúcich ako onen starší syn, aby povedali svoju odpoveď na Ježišovo pozvanie. Hostina je určená aj pre nich – pokiaľ však príjmu „hriešnikov“ ako svojich bratov. Postava otca teda nesymbolizuje Boha Otca, ale Ježiša Krista! Nakoľko toto podobenstvo vysvetľuje a obhajuje Kristovo jednanie voči hriešnikom, je Kristus ten „márnotratný a milosrdný Otec“. Samozrejme sekundárne Ježiš stelesňuje samotné konanie Boha Otca a v tomto zmysle je to i podobenstvo o Bohu Otcovi. Podobenstvo je štruktúrované ako diptych: vystupovanie oboch synov je postavené do protikladu (to je tzv. lukášovská *synkrisis*).²⁶

2. 2. 1 Odchod mladšieho syna

Mladší z nich povedal otcovi: „Otec, daj mi časť majetku, ktorá mi patrí.‘ A on im rozdelil majetok. (v. 12)

„Príbeh sa začína človekom a jeho dvoma synmi. Mladší z nich prichádza k otcovi a žiada si časť majetku, ktorá mu patrí z dedičstva. Taká trúfalá žiadosť ohromila asi aj Ježišových poslucháčov, „mýtnikov a hriešnikov“. Pýtať od otca svoj podiel z dedičstva v ich kultúre znamenalo povedať: „Otec, prečo neumrieš a nenecháš ma žiť môj život s tým, čo mi patrí?“ Opozitnosť syna! Ako reaguje otec? Zrieka sa seba a svojho majetku, koná akoby bol mŕtvy, a svojmu mladšiemu synovi dáva časť majetku, ktorá mu patrí.“²⁷ Tým mu dal slobodu a priestor pre nezmyselný prázdny život. „Grécke slovo „*bion*“ znamená „*majetok, statok*“, ale aj „*život*“, ktorý tu nie je pre druhých, ale len pre seba. Ide o život sebecký, sústredený na vonkajšie prežívanie bez vnútorných hodnôt.“²⁸

To, čo sa tu odohráva, je neslýchaná udalosť: bolestná, urážlivá a v rozpore so všetkým, čo bolo vo vtedajšej dobe vo veľkej úcte. Syn nežiada len rozdelenie dedičstva, ale aj o právo disponovať so svojou čiastkou. Potom ako otec prepísal svoj majetok na syna, otec má ešte právo s ním disponovať, pokiaľ je živý. Tu mladší syn dostáva a predpokladáme, že žiada o právo dispozície, na ktoré nemá viac než jasne

²⁶ Porov. SCARANO, A.: *Lk - teologie a exegeze*.

<http://ktf.cuni.cz/~scarano/Lk%20-%20-%20teologie%20a%20exegeze.doc> (14. 04. 2007).

²⁷ GRAY, T.: *Poslanie Mesiáša*. Lúč, Bratislava 2006, s.100.

²⁸ DVOŘÁK, J.: *Márnotratný člověk*. <http://ts.casd.cz/koinonie>. (14. 04. 2007).

nárok skôr, ako otec zomrie. Náznak vety „Otče, nemôžem sa dočkať tvojej smrti“ je medzi riadkami oboch žiadostí.²⁹

Zásady židovského dedičského práva sú uvedené v Lv 27,8-11 a 36,7-9. Otec mohol rozdeliť majetok už počas svojho života. Prvorodený syn mal pri tom právo na dvojnásobný podiel, Dt 21,17.³⁰ Po otcovej smrti sa mal postarať o svoju matku a nevydaté sestry; ale pred smrťou otca synovia nemali právo na žiaden majetok; preto mladší syn svojou požiadavkou prekračuje svoje právne nároky.³¹

O niekoľko dní si mladší syn všetko zobral, odcestoval do ďalekého kraja a tam svoj majetok hýrivým životom premárnil. (v. 13)

O niekoľko dní si mladší syn zobral svoj diel rodinného majetku, predal ho, zobral peniaze a odišiel z mesta.

Odchod syna je omnoho urážlivejší čin, ako sa na prvý pohľad zdá. Je to bezcitné odmietnutie domova, v ktorom sa narodil a bol vychovávaný, ale aj rozchod z tradíciou. Keď Lukáš píše, že „odcestoval do ďalekého kraja, hovorí o drastickom odtrhnutí od spôsobu života, myslenia a konania, ktoré bolo podávané z generácie na generáciu. Je to viac než len pohrdanie, je to zrada vážených hodnôt.³²

Ježišovi poslucháči sú opäť zdesení. Predať rodovú pôdu v Izraeli nebolo banálnou záležitosťou; označovalo zradu, či hlúposť obrovských rozmerov. Mladší syn cestuje do „ďalekého kraja“. V židovskej terminológii to znamenalo toľko, ako vyhnanstvo. Pre Židov mala byť iba zaslúbená zem, svätou zemou, domovom Božieho ľudu. Zaslúbená zem bola veľkým požehnaním prisľúbeným Abrahámovi a žiť mimo nej sa pokladalo za najhoršiu kliatbu. Ježišov príbeh bol teraz pre všetkých príbehom o hriechu a vyhnanstve. Syn žije „hýrivým“ životom: výraz *asótós*, znamená „bláznivým spôsobom, neusporiadane, chaoticky“ nenaznačuje žiadne sexuálne excesy, ako si to vysvetľuje jeho starší brat. Dôsledkom toho sa dostáva do veľkej biedy.³³

Keď všetko premrhal, nastal v tej krajine veľký hlad a on začal trieť nůdzu. (v.14)

²⁹ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 42.

³⁰ Porov. NOVÝ ZÁKON S VÝKLADOVÝMI POZNÁMKAMI, Evangelické nakladatelství, Praha 1991, s.138.

³¹ Porov. ROPS, D.: *Ježiš vo svojej dobe*. Dobrá kniha, Trnava 1986, s. 229.

³² Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 42.

³³ Porov. GRAY, T.: *Poslanie Mesiáša*. Lúč, Bratislava 2006, s. 100.

Biblická literatúra naznačuje, že hlad býval častý jav v oblastiach, kde poľnohospodárstvo bolo riskantným podnikaním. Konštatovanie hladu v biblii nie je náhodné, vždy má hlbší význam. Jedným z dôsledkov pádu človeka bolo aj prekliatie zeme (Gn 3,17). Boh v priebehu dejín dopúšťal hlad, aby dal najavo sklamanie, a zároveň vyzýval k pokániu (1 Kr 17,1; 18,17n; Ag 1,6.9-11). Aj v Knihe Zjavenia (6,5-8) je hlad bezprostrednou reakciou na ľudský hlad.³⁴Mladší syn si plne uvedomil aký je stratený, keď po premrhaní majetku, jeho okolie prestalo mať o neho záujem. Všíkali si ho iba dovtedy, dokiaľ ho mohli využívať. No keď mu už nezostali peniaze, prestal pre nich existovať. Stal sa cudzincom, človekom, ktorému nikto nepreukáže ani kúsok uznania.³⁵

Išiel teda a uchytil sa u istého obyvateľa tej krajiny a on ho poslal na svoje hospodárstvo svine pásť. (v. 15)

„Márnotratný syn nemohol klesnúť nižšie a predsa klesá. Nastáva hlad, márnotratník je bez prostriedkov a hladný. Je ochotný prijať akúkoľvek prácu, ktorú môže nájsť, a napokon ju nachádza – pri pasení sviň. Márnotratník sa poškrvil svojou službou pohanom a znečistil sa svojím kontaktom s prascami“.³⁶ Izraeliti mali zakázané jesť bravčové mäso.³⁷ Tak ako v príbehu o posadnutom z Gerazy, i tu predstavuje stádo sviň pre Židov niečo nečisté, ide o veľké poníženie a kultové znečistenie ako uvádza Lv 11,7n. Nejesť bravčové mäso je v makabejskej dobe skúškou vernosti Tóre (1 Mak 1,47; 2 Mak 6,18; 7,1). Pásť u pohana svine je pre Žida nepredstaviteľné poníženie a odcudzenie. Mišna zakazuje Židom chovať svine. (M. Bava kama 7,7). Postoj k Samaritánom, rovnako ako k sviniam zachytáva Eliezerov výrok: „Kto je chlieb Samaritánov, je ako ten, kto je bravčové mäso“. (M. Ševiit 8,10). Jeden rabín staval pasenie sviň na úroveň „umeniu zlodejskému“ (M. Kidušim 4,14).³⁸

³⁴ Porov. VOJTKO, S.: „Chod' a rob aj ty podobne!“ Lk 10,37, Skriptá pre denných a diaľkových poslucháčov, RKCMBF UK, Bratislava 2004/2005, s. 192.

³⁵ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 53.

³⁶ GRAY, T.: *Poslanie Mesiáša*. Lúč, Bratislava, 2006, s. 100.

³⁷ „Izraeliti mali zakázané jesť bravčové mäso (Lv 11,7; Dt 4,8) a to z dvoch hygienických dôvodov: 1. Ošípaná ako častý saprofág môže prísť do styku s nakazenými látkami a potom infekciu mechanicky prenášať alebo sa sama nakaziť. 2. Ošípaná je nositeľom pásomnice, ktorá spôsobuje trichinózu, ktorej jedno vývojové štádium žije vo svaloch ošípanej a prenáša sa iba jedlom. Pásomnica potom napáda rôzne tkanivá v človeku a môže spôsobiť smrť. Pri riadnej tepelnej úprave mäsa zárodoky hynú, ale pri nedostatočnej teplote sa to nedá zaručiť, takže jedinou bezpečnou zásadou mohol byť úplný zákaz.“ In DOUGLAS, J. D.: *Nový biblický slovník*. Návrat domů, Praha, 1998, s. 1159.

³⁸ Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří 2005, s. 255.

I túžil nasýtiť sa aspoň strukmi, čo žrali svine, ale nik mu ich nedával. (v. 16)

Mladší syn túžil na počiatku po slobode. Pretrhol spoločenstvo s Bohom, a teraz opustený a zabudnutý je otrokom hriechu svojho srdca. Chvíľu robil čo chcel, teraz robí čo musí. Jeho sloboda bola len krátkym opojením, ale nenasýtla mu dušu. Ba vohnala ho i do telesného hladu.³⁹ Evanjelista v tomto verši používa to isté sloveso *chorazó* („sýtiť“), ktoré je použité v blahoslavenstve Lk 6,21 a v rozprávaní o nasýtení zástupu v Lk 9,17⁴⁰. Vedomie, že sa do takého strašného položenia dostal vlastnou vinou, je ešte bolestnejšie. Stal sa posledným z ľudí, pripočítaný takmer medzi zvieratá, s ktorými žije a s ktorými jedáva.⁴¹ Keď mu nikto nechcel dať ani žrádlo pre prasatá, uvedomil si, že ho nepovažujú ani za ľudskú bytosť.⁴² Keď už okolití ľudia prestali márnotrátika považovať za človeka, začal pociťovať hĺbku osamelosti a izolácie, čo je najhlbší stupeň beznádeje aký môže človek zažiť. Bol skutočne stratený a to ho priviedlo k prebudeniu. Bol šokovaný tým, že sa stal úplným zatratencom, a zrazu pochopil, že sa dostal na cestu smrti. Odtrhol sa od toho, čo dáva život; od rodiny, priateľov, spoločenstva, tradície, dokonca aj od jedla – a tu si uvedomil, že ďalším neodvratným krokom je smrť. Náhle videl celkom jasne cestu, ktorú si vybral a kam ho táto cesta dovedie, pochopil, že si vybral vlastnú smrť a že stačí jeden krok týmto smerom a priviedie ho to k úplnému zničeniu.⁴³

2. 2. 2. Návrat mladšieho syna

Mladý muž si priznáva, že takto dopadnúť nechcel, dostal sa na úroveň prasiat, žil ako „prasa“. A v tomto stave sa o ňom dozvedáme, že:

Vstúpil do seba a povedal si: ‚Kolko nádenníkov u môjho otca má chleba nazvyš a ja tu hyniem od hladu. Vstanem, pôjdem k otcovi a poviem mu: Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už nie som hoden volať sa твоjím synom. Prijmi ma ako jedného zo svojich nádenníkov.‘ (v. 17-19)

³⁹ Porov. KOREC, J. CH.: *Nad evanjeliom podľa Lukáša*. Dobrá kniha, Trnava 1994, s. 346.

⁴⁰ Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří 2005, s. 255.

⁴¹ Syn sa chce nasýtiť strukmi, je to *keratia*, - názov pre plody rohovníka (*Ceratonia siliqua*). In JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří 2005, s. 255.

⁴² Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 53.

⁴³ Porov. Ibidem, s. 54.

Vstúpiť do seba, znamená doslova „prísť k sebe“. Ťažko povedať čo to znamená. Pre každého to znamená niečo iné. Syn si uvedomil, že svojmu otcovi veľmi ublížil a že vlastnú rodinu ohrozil nielen existenčne, keď utratil všetky peniaze. Spomenie si, že v otcovom dome je dostatok jedla – a to je hlavný motív jeho návratu domov. Jeho pohnútky k návratu nie sú „najvznešenejšie“, nevracia sa z lásky k otcovi. Ide mu skôr o vlastnú kožu, o jedlo, preto sa chce vrátiť domov. Syn kalkuluje, a preto nie je vzorným kajúcnikom. Domov však neprichádza s drzým čelom, ale vyznáva.: „*Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe*“ (Lk 15,18). Grécke slovo *hamartia*, preložené termínom hriech, znamená „*omyl, šliapnutie vedľa, minutie cieľa*“. Nejedná sa o mravné zlyhanie, ale o zlomený vzťah, o minutie sa s niekým, komu sme niečím zaviazaní. Následkom je, že ho strácame a strácame sa i sami.⁴⁴

Syn v sebe nachádza spomienku na dom otca, kde je dostatok chleba. Tu je začiatok obrátenia, aj keď prvým dôvodom nie je otec, ale veľký hlad. Aj keď jeho dôvod vyznieva plytko, predsa hlavným dôvodom je otec. Otec, ktorý je spravodlivý a milosrdný u ktorého i nádenník má chleba nadostač. Keby bol otec iba bohatý hospodár, ktorý zhromažďuje majetok, jeho návrat by bol omnoho ťažší; ak by sa naň vôbec odhodlal. Teda dobrý otec je hlbokým dôvodom návratu.⁴⁵

Nech už stratil čokoľvek – peniaze, priateľov, povest', sebaúctu, vnútornú radosť a pokoj – stále zostáva dieťaťom svojho otca. Návrat sa odohráva vo chvíli, keď si znovu robí nárok na svoje synovstvo, aj keď stratil dôstojnosť, ktorá mu patrí. V skutočnosti to bola práve strata všetkého, čo ho priviedlo k základu vlastnej totožnosti.. Z diaľky počul hlas, ktorý ho nazýval milovaným synom a z diaľky cítil dotyk požehnania. Toto vedomie a dôvera v otcovu lásku mu dali silu činiť si nárok na synovstvo.⁴⁶ Rozhoduje sa a pripravuje si reč k otcovi. Vyznanie *zhrešil som voči nebu i proti tebe* vystihuje spojitosť medzi vzťahom k Bohu a vzťahom k ľuďom. Syn nič nehovorí o povahe svojho hriechu – to s ochotou urobí jeho starší brat. Je zaujímavé, že hoci syn žiada o nižšie postavenie nádenníka, predsa v pozdrave hovorí „otče“. Je rozdiel medzi členom rodiny (a dedičom majetku) a najatým robotníkom bez nároku na trvalý pracovný pomer. Tóra požadovala pre týchto nádenníkov mzdu

⁴⁴ DVOŘÁK, J.: *Márnoratný člověk*. <http://ts.casd.cz/koinonie>. (14. 04. 2007).

⁴⁵ Porov. VOJTKO, S.: „*Chod' a rob aj ty podobne!*“ *Lk 10,37*, Skriptá pre denných a diaľkových poslucháčov, RKCMBF UK, Bratislava 2004/2005, s.193.

⁴⁶ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 55.

(Lv 19,13), nie však osobný vzťah. Synovo oslovenie „otče“ vyvoláva úplne inú reakciu.⁴⁷

I vstal a šiel k svojmu otcovi. (v. 20)

Návrat márnوترatného syna je popísaný slovesom „*Vstal*“ (Lk 15,20). Grécke slovo „*anastás*“ znamená tiež „*vstal z mŕtvych, bol vzkriesený*“. Synov návrat k otcovi je svojim spôsobom vzkriesením. Snáď aj preto je neskôr povedané: „*Tento môj syn bol mŕtvy, a ožil, bol stratený, a našiel sa*“ (Lk 15,24).⁴⁸ Celý návrat je opísaný veľmi stručne. Jasné a pevné rozhodnutie vyjadrené krátkou vetou, ale v skutočnosti zaiste dlhé, ešte plné bojov, otázok, obáv i nádeje. Lukáš opäť neopisuje prežívanie, cítenie syna, ale sústreďí sa na otca. Otec odteraz jednoznačne stojí v strede. V jeho správaní sa ukazuje Božie odpúšťajúce milosrdenstvo.⁴⁹

2. 2. 3. Reakcia otca

Ešte bol d'aleko, keď ho zazrel otec a bolo mu ho ľúto. Pribehol k nemu, hodil sa mu okolo krku a vybozkával ho. (v. 20)

Keď bol ešte d'aleko, otec ho zazrel. Mladší syn, ktorý odcestoval do d'alekej cudziny, sa vymanil z otcovho vplyvu. Ale nemohol sa žiadnym spôsobom vyrvať z otcovej lásky. Otec neustále myslí na syna a očakáva jeho návrat. Keď otec zbadal svojho márnوترatného syna vracajúceho sa domov, bol pohnutý ľútosťou. Otcovo pohnutie je znamením jemnosti a hĺbky lásky, ktorou ho neustále zahŕňal. Synov odchod z domu zranil otcovu lásku, ale nezmenšil ju. Otcovo pohnutie prezrádza jeho nesmiernu lásku.

Otec, ktorý vidí syna a ktorému sa doslova „pohlo vnútro“, beží synovi oproti, napriek všetkým konvenciám – on je predsa otec, a preto má určité postavenie v spoločnosti. Všimnime si otcovo náhlenie, keď vychádza synovi v ústrety. Lukáš píše, že k nemu bežal. Motívom takého náhlenia je otcova láska. V podobenstve nemá rozhodujúcu hodnotu zlý život syna, ale jeho návrat.

⁴⁷ Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladateľstvi, Kostelní Vydří 2005, s. 256.

⁴⁸ DVOŘÁK, J.: *Márnوترatný člověk*. <http://ts.casd.cz/koinonie>. (14. 04. 2007).

⁴⁹ Porov. VOJTKO, S.: „*Chod' a rob aj ty podobne!*“ *Lk 10,37*, Skriptá pre denných a diaľkových poslucháčov, RKCMBF UK, Bratislava 2004/2005, s.194.

Lukáš používa na vyjadrenie pohnutia ľútosťou rovnaké sloveso *splanchnizomai*, ktoré v 7,13 prisudzuje Ježišovi a v 10,33 milosrdnému Samaritánovi. Iniciatíva sa presúva na otca. Vidí svojho syna, je pohnutý ľútosťou, beží, objíma ho a bozkáva. Objatie a bozk pripomínajú scénu v Gn 45,14-15, keď sa Jozef dáva poznať, objíma a bozkáva svojho brata Benjamína, a v Gn 46,29, kde víta svojho otca Jakuba. Rovnaké gesto sa objaví aj v Sk 20,37.⁵⁰ Otcove gestá sú nápadné: syna objíma, bozkáva – a to ešte predtým, než sa syn ospravedlní! Akoby sa otec ani nezaujímal o „vyznanie“ – syn je dôležitejší! Akoby sa otec uzmieroval so synom, a nie naopak.

Keď sa skrúšený syn začne obviňovať slovami: *Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už nie som hoden volať sa tvojím synom. (v. 21)*, ktoré si pripravoval počas dlhého uvažovania, keď hladný pásol svine, otec ho prerušuje vo chvíli, keď syn prehlasuje, že nie je hoden nazývať sa ďalej jeho dieťaťom. Otec tento názor zjavne nezdieľa, pretože vie, že syn nestvoril sám seba, že si sám nedal život.. Syna z neho robí výlučne nezištná otcovská láska.⁵¹ „Otcova odpúšťajúca láska povzbudí syna vyznať vinu, ale zadrží prosbu o prijatie za nádenníka.“⁵² Rýchlo preruší jeho starostlivo pripravenú kajúcu reč. Na slová „otče“ a „synom“ už začína konať, káže pre syna pripraviť najväčšie znaky pocty.

A otec povedal svojim sluhom: „Rýchlo prineste najlepšie šaty a oblečte ho! Dajte mu prsteň na ruku a obuv na nohy! Privedte vykrmené teľa a zabite ho! Jedzme a veselo hodujme, lebo tento môj syn bol mŕtvy, a ožil, bol stratený, a našiel sa.“ (v. 22-24)

Lukáš popisuje otca ako veľmi bohatého človeka s rozsiahlym majetkom a množstvom služobníctva. Otec zahajuje túto mimoriadnu uvítaciu procedúru (šaty, prsteň, slávnosť), skôr ako by syn dokončil svoju reč. Jeho gestá a slová nám ukazujú iniciatívu pri nadväzovaní puta, ktoré bolo pretrhnuté synom. Márnokratný syn sa iba otvára iniciatíve otca. Prijíma všetky prejavy otcovej starostlivosti a dobroty.

⁵⁰ Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladateľstvá, Kostelní Vydří 2005, s. 256.

⁵¹ Porov. AUGUSTYN, J.: *Bůh a já (Kde jsi, Adame?)*. DC 2004, <http://brno.sdb.cz/res/data/095/010582.doc> (14. 04. 2007).

⁵² VOJTKO, S.: „Chod' a rob aj ty podobne!“ *Lk 10,37*, Skriptá pre denných a diaľkových poslucháčov, RKCMBF UK, Bratislava 2004/2005, s.195.

Otec je tiež „dobrým Samaritánom“ (Lk 10,33n) – obaja sa ujímajú „núdzneho“, obaja sa o neho postarajú a pokračujú v starostlivosti skrze svojich sluhov. Ako v podobenstve o otcovi, tak aj v podobenstve o Samaritánovi je vymenovaných sedem gest: sedmička je číslo plnosti, čo znamená, že otec urobí pre syna všetko. A tento otec, ktorý znovu prijíma nevďačného syna, nie je len milosrdný; on je nadmieru štedrý, až márnotrpný. Veď svojmu synovi nielenže dáva šaty, ale dáva mu dokonca tie najkrajšie. Chce dať synovi nový život, život v hojnosti. Nič pre neho nie je dosť dobré. Musí mu dať najlepšie z najlepšieho. Zatiaľ čo syn je pripravený na to, že sa sním bude zaobchádzať ako s nádenníkom, otec prikazuje aby mu priniesli plášť ako pre vzácneho host'a. Syn sa cíti nehodným, aby ho otec nazýval synom, no on mu podáva prsteň a topánky na nohy, aby mu vzdal poctu ako milovanému synovi a obnovil jeho dedičstvo.⁵³ V oriente je vysokým vyznamenaním darovať odev. Keď chce kráľ odmeniť zásluhy dôstojníka, alebo nejakého hodnostára, daruje mu vzácny odev.⁵⁴ Otec dáva nielen postavenie „syna“, ale dokonca „prsteň“, symbolizujúci prenesenie otcovej moci na syna (Gn 41,42; 1 Kr 20,8; Est 3,10; 8,8.10). Nestačia sandále, dáva mu dokonca luxusnú obuv (gr. „*hypodémata*“), ktorú nosia význačné osoby pri mimoriadnych udalostiach. Nestačí kozliatko, káže zabiť vykrmené teľa⁵⁵, ktoré sa chová a kŕmi s výhľadom na nejakú slávnostnú udalosť. A nestačí dobré jedlo, otec usporiada hostinu, ktorú si mohli dovoliť iba bohatí. A akoby to nestačilo, otec zariadi i hudbu (gréc. „*symfónia*“, znamená koncert, orchester s tancom).⁵⁶ Niet pochýb o tom, že otec si praje veľkú hostinu. Tým, že nechá zabiť teľa, otec vyjadruje aký vzácny a slávnostný je návrat syna, a že ho chce osláviť tak, ako sa ešte nikdy neslávalo. „Sloveso *eufraínó* („sláviť, veseliť sa“) sa nesie celým zvyškom príbehu (15,24.29.32).“⁵⁷

24. verš... *lebo tento môj syn bol mŕtvy, a ožil, bol stratený, a našiel sa.* ; vyjadruje poňatie straty a nájdenia ako smrti a zmŕtvychvstania. „Syn“, ktorý zomrel a znova sa našiel, nutne musí u čitateľov vyvolať hlbšiu odozvu.

⁵³ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 120.

⁵⁴ Porov. VOJTKO, S.: „*Chod' a rob aj ty podobne!*“ *Lk 10,37*, Skriptá pre denných a diaľkových poslucháčov, RKCMBF UK, Bratislava 2004/2005, s.195.

⁵⁵ Dosl. „krmené znom“ (*sitos*). Na rozdiel od dobytky, ktorý spásal trávu, zviera určené na mimoriadnu hostinu bolo krmené obilím, aby rýchle príberalo na váhe a malo jemné mäso. Je to výraz veľkej pocty, keď sa taký cenný kus porazil na niečiu oslavu. In JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladateľstvi, Kostelní Vydří 2005, s. 256.

⁵⁶ SCARANO, A.: *Lk - teologie a exegeze*.

<http://ktf.cuni.cz/~scarano/Lk%20-%20-%20teologie%20a%20exegeze.doc> (14. 04. 2007).

⁵⁷ JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladateľstvi, Kostelní Vydří 2005, s. 256.

2. 2. 4. Postoj staršieho syna

Oslavou návratu mladšieho syna by sa príbeh mohol skončiť, ale podobenstvo začína slovami: „*Istý človek mal dvoch synov.*“⁵⁸ V príbehu je ešte jeden syn, ktorý sa síce telesne nevzdialil, ale vo svojom vnútri sa veľmi odcudzil. Otec však stále ostáva hlavnou postavou príbehu ako ten, ktorý prežíva stratu. Budí síce dojem až podivne pasívneho človeka, zatiaľ čo obaja synovia nás živo vtáňujú do spleti svojich osobných bojov. Otec spravodlivo rozdeľuje svoj súcit a starostlivosť medzi oboch synov. On sám umožní jednému synovi odísť s majetkom, on tiež dovoľuje druhému synovi zostať doma, hoci sa mu bolestne odcudzil. Ide o stratu iného druhu, ktorej náprava je omnoho ťažšia.⁵⁹

Jeho starší syn bol práve na poli. Keď sa vracal a približoval sa k domu, počul hudbu a tanec. Zavolať si jedného zo sluhov a pýtal sa, čo sa deje. Ten mu povedal: „Prišiel tvoj brat a tvoj otec zabil vykrmené teľa, lebo sa mu vrátil zdravý. On sa však nahneval a nechcel vojsť.“ (v. 25-28)

Podobenstvo by sme mohli nazvať aj „Podobenstvom o stratených synoch“. Stratil sa nielen mladší, ktorý odišiel z domu, ale aj ten ktorý ostal doma, no stal sa strateným človekom. Navonok síce robil všetko, čo sa od neho očakávalo ako od poslušného syna, ale vo svojom srdci sa od otca vzdialil veľmi ďaleko. Vykonával svoje povinnosti, ťažko pracoval, ale bol stále viac nešťastný a neslobodný.⁶⁰

V ten deň starší syn tiež pracoval na poli, z čoho nám vysvitá, že bol obyčajný pracovný deň a preto tak veľmi vyniká mimoriadnosť oslavy. Sluha mu oznamuje dôvod tejto oslavy: „vrátil sa tvoj brat... lebo sa vrátil zdravý.“ V slovách „tvoj otec“ a „tvoj brat“ je určitý podtón, ktorý staršieho syna akoby naštartuje. Nedokázal prijať celú myšlienku. Ak jeho brat mohol odísť preč, žiť zvrátene, urobiť rodine hanbu, utrátiť peniaze a zmariť všetky príležitosti, a potom sa vrátiť domov, vyjadriť niečo ako pokánie a byť hneď prijatý, ak sa hneď stane stredom pozornosti a jedná sa s ním, akoby sa nič nestalo, dokonca ešte lepšie než predtým, potom je to vlastne odmena za hriech a zlý život. Je to výsmech všetkým tým dlhým rokom jeho ťažkej práce na

⁵⁸ Lk 15,11.

⁵⁹ Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří 2005, s. 256.

⁶⁰ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 76.

statku, keď slúžil otcovi ako otrok. Ak si otec odpustenie a „záchranu strateného“ predstavuje takto, potom s tým on nechce nič mať spoločné.⁶¹ Rozčúli sa a nechce vojsť dnu. Hoci je blízko domu, vnútorne zostáva na míle vzdialený.

Vyšiel teda otec a začal ho prosiť. (v. 28b)

Lukáš tu prejavuje veľkú psychologickú vnímavosť. Starší syn dáva najavo svoj hnev tým, že nechce vojsť. Otec naopak vyjadruje svoju lásku tým, že vychádza von i k staršiemu synovi.⁶² Sloveso *parakaleó*, ktoré je v tomto verši použité má širokú škálu významov – „nabádat“ (Lk 3,18; Sk 14,22), „prosiť“ (7,4; 8,31), „utešovať“ (16,25; Sk 20,2). Na tomto mieste je najvýstižnejší výraz „dohováral mu“, pretože starší syn odpovedá (15,29).⁶³ Otec chce naspäť aj staršieho syna. I starší syn potrebuje návrat, potrebuje, aby bol znovu uvedený do domu radosti. Otec miluje oboch synov a vychádza im obidvom v ústrety. Chce, aby spolu s ním sedeli pri stole a zdieľali jeho radosť. Mladší syn sa vrhá do otcovho náručia a dopraje si odpúšťajúce objatie. Starší sa drží v úzadí, pozerá sa z diaľky na otcovo milostiplné gesto, ale nedokáže prekonať svoj hnev a dovoliť otcovi, aby ho tiež uzdravil. Otec však svoju lásku nevnucuje synovi násilím.⁶⁴ Opäť zostáva verný svojmu otcovstvu. Uznáva, že starší syn sa môže cítiť dotknutý a túži si vypočuť aj jeho vzdorovitú reakciu. Nič mu nevyčíta, nekričí, neprikazuje. Iba počúva, chápe a prosí. Neobraňuje seba, no neposudzuje ani správanie staršieho syna. Vie, že oveľa viac záleží na dôvernom vzťahu k synovi, než na akomkoľvek hodnotení.⁶⁵

Ale on odpovedal otcovi: „Už toľko rokov ti slúžim a nikdy som neprestúpil tvoj príkaz, a mne si nikdy nedal ani kozliatko, aby som sa zabavil so svojimi priateľmi. No keď prišiel tento tvoj syn, čo ti prehýril majetok s neviestkami, pre neho si zabil vykŕmené teľa.“ (v. 29)

Starší syn sa vždy správal vzorne. Bol poslušný, plnil si svoje povinnosti, dodržiaval zákony a poctivo pracoval. Ľudia si ho zrejme vážili, obdivovali ho a pravdepodobne ho považovali za vzorného a vzorového syna. Navonok vyzeral

⁶¹ Porov. GOODING, D.: *Lukášovo evangelium*. Návrat domů, Praha 1994, s. 222.

⁶² Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladateľstvá, Kostelní Vydří 2005, s. 256.

⁶³ Porov. Ibidem, s.256.

⁶⁴ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 86.

⁶⁵ Porov. VOJTKO, S.: „Chod' a rob aj ty podobne!“ *Lk 10,37*, Skriptá pre denných a diaľkových poslucháčov, RKCMBF UK, Bratislava 2004/2005, s.196.

bezchybne. Ale keď bol konfrontovaný tvárou v tvár s otcovou radosťou nad návratom mladšieho brata, vybuchne v ňom temná sila a kypí na povrch. Zrazu je nápadne viditeľná závistlivosť, pyšnosť, sebecká osoba, ktorá po celú dobu zostávala hlboko skrytá.⁶⁶

Starší syn sa stále cíti spútaný ťažkou prácou. Voľba slovesa *dúleuo* prezrádza veľkú horkosť. Seba vníma ako niekoho, koho pokladajú za nižšieho od nádenníkov – pripadá si ako otrok. V dialógu s otcom nepoužije oslovenie „otče“ ako mladší, nehovorí „môj brat“, ale brata nazve „tento tvoj syn“. Jasne vidieť nahnevaný tón a odstup. Svojím správaním pripomína správanie farizeja v chráme (Lk 18,11 – „tento mýtnik ...“). Navyše sa ešte oháňa svojou bezúhonnosťou, podobne ako onen farizej v chráme, ktorý vymenúva svoje dobré skutky. Postoj mladšieho pripomína postoj mýtnika („zmiluj sa nado mnou“ – Lk 18,13), aj keď pohnútky mladšieho nie sú celkom úprimné.⁶⁷ Starší syn je ako spravodliví Židia, ktorí „pokánie nepotrebujú“. Jeho zatrpknutosť a odcudzenie prezrádza aj výčitka otcovi: „... *a mne si nikdy nedal ani kozliatko...*“ Odcudzil sa natoľko, že nechce oslavovať s otcom, ale so „svojimi priateľmi“. ⁶⁸ Rovnaký pocit, ako starší brat, majú farizeji, ktorí sa poctivo snažili dodržiavať príkazy, boli hrdí na svoje výkony, nemali však z toho radosť, pocit Božej priazne, ani istotu spásy.

„Lukáš v tejto výpovedi syna poukazuje aj na ľudskú domýšľavosť, príčinu mnohých súdov, pýchy a hriechu. Zatiaľ čo rozprávač konštatuje, že mladší syn hýrivým životom premárnil majetok, starší syn tu rozširuje – prehýril majetok s neviestkami – a dáva tak poslucháčovi odraz pre jeho fantáziu a zväčšenie previnenia mladšieho syna.“⁶⁹ Predstava staršieho syna je veľmi pozoruhodná. Predkladá škandalózneho obraz života mladšieho syna, ktorý rozprávanie samo nedosvedčuje. Je vtom určitá ozvena výčitky Ježišovi, že on sa tiež spochybňuje s takými vrstvami (7,34.39).⁷⁰

⁶⁶ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 78.

⁶⁷ SCARANO, A.: *Lk - teologie a exegeze*.

<http://ktf.cuni.cz/~scarano/Lk%20-%20-%20teologie%20a%20exegeze.doc> (14. 04. 2007).

⁶⁸ Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří 2005, s. 256.

⁶⁹ VOJTKO, S.: „*Chod' a rob aj ty podobne!*“ *Lk 10,37*, Skriptá pre denných a dial'kových poslucháčov, RKCMBF UK, Bratislava 2004/2005, s.197.

⁷⁰ Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří 2005, s. 257.

On mu na to povedal: „Syn môj, ty si stále so mnou a všetko, čo ja mám je tvoje. Ale patrilo sa hodovať a radovať sa, lebo tento tvoj brat bol mŕtvy, a ožil, bol stratený, a našiel sa.“ (v. 31-32)

Otec považuje za svojho syna i toho staršieho, aj keď on neuznáva svojho otca. Dokonca ho oslovuje „moje dieťa“, nie „syn môj“ – to je slabý a nepresný preklad gréckeho *tekton*⁷¹ Je to oslovenie oveľa nežnejšie a silnejšie než „syn môj“. Navyiac, otec pripomína tomuto svojmu „dieťaťu“, že ten druhý je stále jeho brat. Jemne opravuje „tento tvoj syn“ na „tento tvoj brat“.⁷² Na jeho trpké a tvrdé výčitky neodpovedá odsúdením. Zrieka sa akejkoľvek obrany, dokonca ani nekomentuje jeho správanie. Svojím prehlásením o láske vylučuje akúkoľvek možnosť, že mladší syn je viac milovaný ako starší. Starší nikdy neodišiel z domu, otec s ním zdieľal všetko. Bol súčasťou jeho života a nič mu neodoprel. „...všetko, čo ja mám, je tvoje...“, hovorí. Neexistuje jasnejší dôkaz o otcovej neobmedzenej láske k staršiemu synovi. Takto sa otcova bezvýhradná láska plne ponúka obidvom synom.⁷³ V závere je pozvanie k radosti a oslave. Lukáš tu dokonca vyjadruje nutnosť veseliť sa. Podobný zvrät je použitý v 13,16 v spojitosti s nutnosťou oslobodiť Abrahámovu dcéru z moci satana. U Lukáša predstavujú ľudské potreby záväzok nadradený povinnostiam Zákona. Doplnené slovo *chairó* („radovať sa“) je spojnicou medzi týmto príbehom a „radosťou“ v predchádzajúcich dvoch podobenstvách (15,5.10).⁷⁴

Hoci sú obaja synovia veľmi rozdielni, predsa v ich správaní a postojoch sú mnohé spoločné rysy:

- obaja majú falošnú predstavu o otcovi: nemajú predstavu „dobrého“ otca (prvý uteká preč, druhý mu vyčíta, že k nemu nebol štedrý, aj keď to nezodpovedá skutočnosti: všetko je tvoje!);
- obaja „utekajú“ od otca, nechcú mať s ním nič spoločné (prvý odchádza preč, druhý zostáva vonku, vyhýba sa osloveniu „otče“);
- obaja sú bez otca (ďaleko od neho) v kríze: prvý zakusuje hlad a pokorenie, druhý je vonku vnútorne nešťastný, preto šomre a je nahnevaný;

⁷¹ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 88.

⁷² Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří 2005, s. 257.

⁷³ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 78.

⁷⁴ Porov. JOHNSON, L.T.: *Evangelium podle Lukáše*. Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří 2005, s. 257.

- obom ide o majetok, o vlastníctvo, nejde im o otca (prvý si na začiatku vyžiada svoj podiel, druhý otcovi vyčíta, že dostal málo);
- ani jeden nemá skutočne synovský vzťah k otcovi – prvý opúšťa otca, druhý je skôr sluha, (robotník za mzdu), ktorému ide o odplatu.⁷⁵

2. 3. Teológia podobenstva

„Jeden človek mal dvoch synov“, tak začína podobenstvo. Týmito synmi je ľudstvo rozdelené hriechom. Pod vplyvom hriechu sa človek považuje za otroka podrobeného svojmu Pánovi. Svoje otroctvo potom prežíva ako vzburu, alebo podriadenosť, v ktorej chýba láska.

Podobenstvo vyjadruje nesmiernosť Božieho súcitu a lásky viac než ktorýkoľvek príbeh z evanjelia. A keď sa do tohto príbehu umiestnime vo svetle božskej lásky, bolestne zistíme, že odchod z domova je našej duchovnej skúsenosti omnoho bližší, než sme si mysleli⁷⁶.

„Syn, ktorý dostáva od otca svoj dedičný podiel a po odchode z domu ho v ďalekom kraji „hýrivým životom“ premárni, je v určitom zmysle človek ktorejkoľvek doby, počnúc už tým, ktorý ako prvý stratil dedičstvo milosti a pôvodnej spravodlivosti“.⁷⁷ Opustenie domova je viac než len udalosť spojená s miestom a časom. Je to popretie skutočnosti, že patrí Bohu, že ma pevne zviaza vo svojom objatí a že som stvárnovaný Božími rukami. Odchod z domova je žiť, ako by som bol ešte bez domova a musel ho ísť hľadať do sveta. „Podobnosť sa tu javí v tom najširšom rozmere. Lebo podobenstvo sa nepriamo vzťahuje na každé porušenie zmluvy lásky, na každú stratu milosti, na každý hriech. V tomto porovnávaní sa menej prízvukuje nevernosť celého izraelského národa, než je to v tradícii prorokov, hoci podobnosť s márotnatným synom by sa dala vzťahovať aj na túto neveru.“⁷⁸

Hriech spôsobuje, že tak ako mladší syn, odchádzame z domova. Unikáme pred žehnajúcimi rukami Otca hľadať lásku niekde inde. Je to veľká tragédia života mladšieho syna i života mnohých iných, keď opúšťame miesto, kde môžeme počuť hlas, ktorý človeka nazýva milovaným synom. Prečo syn odchádza z miesta, kde

⁷⁵ SCARANO, A.: *Lk - teologie a exegeze*.

<http://ktf.cuni.cz/~scarano/Lk%20-%20-%20teologie%20a%20exegeze.doc> (14. 04. 2007).

⁷⁶ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 43.

⁷⁷ JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 28-29.

⁷⁸ JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 28-29.

počuje všetko čo potrebuje počuť? Dôvodom sú hlasy, ktoré sú silnejšie, než tichý hlas Otca, ktorý nenalieha, nie je to hlučný hlas, ktorý by sa vnucoval. Opúšťame domov za každým, keď strácame vieru v hlas, ktorý nás nazýva milovanými synmi, a ideme za hlasmi, ktoré sú plné sľubov a veľmi zvodné.⁷⁹

Otec nemohol donútiť svojho syna, aby zostal doma, nemohol synovi nútiť svoju lásku. Musel ho nechať slobodne odísť, i keď vedel akú bolesť to obom spôsobí. Bola to práve láska, ktorá otcovi zabránila, aby syna zadržal doma. A bola to zasa láska, ktorá mu dovolila, aby syna nechal žiť jeho vlastný život, aj keď riskoval jeho stratu. V tom je tajomstvo nášho života. Sme natoľko milovaní, že je nám dovolené, aby sme odišli z domova.⁸⁰

Keď sledujeme uvažovanie mladšieho syna, potom, čo sa dostal do biedneho položenía, vidíme že si plne neuvedomuje, o čo všetko prišiel. „Svoje položenie posudzuje podľa toho dobra, ktoré stratil, takže ho už nemá, kým nádenníci v dome jeho otca ho majú. Tieto slová odhaľujú jeho zameranie predovšetkým na hmotný majetok. Ale pod tým sa skrýva smutný stav premrhanej dôstojnosti a spolu vedomie strateného synovstva.“⁸¹

Zdá sa akoby márnokratník musel všetko stratiť, aby sa dostal k základu svojho bytia. Keď spozoroval, že si praje, aby sa s ním zaobchádzalo aspoň ako s jedným s prasiat, uvedomil si, kým je, že je synom svojho otca.⁸²

Podobenstvo vyjadruje v jednoduchej, avšak hlbokéj forme skutočnosť obrátenia. Ono je najpresvedčivejším dôkazom účinkovania lásky a milosrdenstva. Vlastný význam milosrdenstva sa prejavuje v tom, že si váži, udržuje a vyslobodzuje dobro zo všetkých foriem zla.⁸³

V podobenstve je načrtnutá cesta každého človeka od odlúčenosti, ktorú spôsobuje hriech, k spoločenstvu lásky. Ak má byť obrátenie skutočné, musí ho nutne sprevádzať očistenie, zmena zmýšľania a obnova srdca. Tento návrat je možný, len ak sa vydáme cestou, ktorú Boh otvoril ľudstvu v Ježišovi, jedinom prostredníkovi medzi Bohom a ľuďmi.

Na Ježišovu cestu vykročil aj márnokratný syn potom, čo sa rozhodol, že „vstane“. Uvedomil si, že vzdialiť sa od Boha znamená padnúť, vrátiť sa k nemu

⁷⁹ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 46.

⁸⁰ Porov. *Ibidem*, s. 50.

⁸¹ JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 29-30.

⁸² Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 55.

⁸³ Porov. JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981 s. 35.

znamená znovu povstať. Opustiť Otca, znamená doslova zomrieť, vydať sa na cestu k nemu znamená znovu ožiť. Je to skutočne voľba medzi životom a smrťou, ako to výstižne vyjadruje kniha Deuteronomium: „Predložil som vám život i smrť, požehnanie i kliatbu! Vyvol' si život, aby si zostal nažive ty aj tvoje potomstvo, keď budeš milovať Pána, svojho Boha, a poslušne a verne sa vinúť k nemu; lebo pre teba to znamená život a dlhodobé prebývanie v krajine, o ktorej prisahal Pán, tvoj Boh, Abrahámovi, Izákovi a Jakubovi, že im ju dá.“⁸⁴ V tomto synovi sa môžeme poznať my všetci. Občas odchádzame tak ďaleko, že strácame smer, alebo odchádzame vo svojom vnútri a vtedy sa podobáme staršiemu synovi. Vo chvíli, keď okolo seba nenachádzame nič, čo by nám pripomínalo domov, práve vtedy sa hĺbina nášho srdca rozoznie hlasom Otca, ktorý nás nikdy nezavrhol

Falošné predstavy o otcovej láske jasne vystupujú na povrch vo chvíli, keď mladší syn potom čo „vstal“, prichádza domov a my poznávame, čo sa skrýva v srdci staršieho brata. Lukáš nádherne vykresľuje, že „pán“ je v skutočnosti opravdivý otec, ktorého srdce je plné lásky a jeho milosrdenstvo uzdravuje srdce mladšieho syna od rán spôsobených vzburou.

„Niet pochybnosti o tom, že postava otca v tomto jednoduchom, avšak hlbokom podobenstve poukazuje na Boha ako na Otca. Správanie sa otca v tomto podobenstve, celý spôsob jeho konania, v ktorom sa prejavujú jeho vnútorné city, nám dáva podnet k tomu, aby sme jednotlivé zložky starozákonného pojmu milosrdenstva videli v úplne novej spojitosti, ktorá sa vyznačuje veľkou jednoduchosťou a hĺbkou. Otec márotnatného syna ostáva totiž verný svojmu otcovstvu, verný svojej láske, ktorú svojmu synovi vždy preukazoval. Táto vernosť je v podobenstve vyjadrená nielen vrúcnosťou, ktorou objal syna, keď sa tento po premrhaní dedičstva vrátil domov, ale ešte viac sa prejavuje v radosť a veľkolepej slávnosti usporiadanej pre márotnatného navrátilca.“⁸⁵ Jeho reakcia je úplne iná než by sme očakávali, nevnučuje synovi nijaký pocit viny. Iné je myslenie syna. V duchu formuluje reč, ktorá je odrazom pocitu viny. Jednou z veľkých ťažkostí duchovného života človeka je prijať odpustenie a hlavne odpustenie od Boha. Niečo v našom vnútri nás núti, aby sme lipli na našich hriechoch a bráni nám, aby sme Bohu dovolili vymazať našu minulosť. Niekedy by sme dokonca chceli Bohu dokázať, že naša temnota je príliš

⁸⁴ Dt 30,19-20.

⁸⁵ JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 32.

veľká na to, aby ju prekonal. Takto zmýšľa aj mladší syn. Zatiaľ čo otec chce synovi navrátiť plnú dôstojnosť synovstva, syn trvá na tom, že mu stačí byť služobníkom.⁸⁶

Otcova láska však prekonáva synovu nedôveru, jeho pochybnosti, chce mu dať nový začiatok. „Otec dobre chápe, že bolo zachránené určité základné dobro – totiž dobro ľudskosti jeho syna. Aj keď premrhal dedičstvo, jeho ľudskosť ostala zachovaná. Ba priam akoby znova nájdená.“⁸⁷ „Pritom možno povedať, že láska voči synovi, totiž tá láska, ktorá vyplýva zo samej povahy otcovstva, akoby predurčila otca k tomu, aby mal na starosti dôstojnosť svojho syna.“⁸⁸ Lebo táto starostlivosť určuje mieru jeho lásky, ktorú ospevuje svätý Pavol v 1 Kor 13, 4-8⁸⁹.

Keď sa bližšie pozrieme na staršieho syna, zistíme, že aj on potrebuje otcovo objatie rovnako ako jeho mladší brat. Obaja potrebujú prísť domov, zažiť odpustenie a uzdravenie. Z reakcie staršieho syna na Otcovo prijatie márnotratníka vidieť, že oveľa ťažšou konverziou bude musieť prejsť práve ten, ktorý zostal doma. Na svete je mnoho starších bratov, ktorí sú stratení, hoci ostávajú doma, ale v otcovom dome sa necítia slobodne. Táto stratenosť je charakterizovaná pohrdaním, hnevom, závišťou, horkosťou a žiarlivosťou. Je veľmi ťažké ju odhaliť, pretože je hlboko zviazaná s túžbou byť dobrý.

Neschopnosť staršieho syna, radovať sa z návratu brata je celkom pochopiteľná vzhľadom na jeho sebaodmietajúce náreky. Človek, ktorý narieka nad svojím postavením ako starší syn, stráca spontánnosť až do takej miery, že sa nedokáže vo svojom živote z ničoho radovať, nieto ešte z radosti iných. Bojí sa, že bude odstrčený, vylúčený, že pred ním niečo zatajili. Namiesto radosti nastupuje hnev. Radosť totiž nemôže existovať bok po boku so závišťou a hnevom.⁹⁰ Jeho neschopnosť radovať sa, mu bráni prijať miesto na hostine, ktorú otec pripravil, aby sa na nej radovali obaja synovia. „Vyčíta mladšiemu bratovi jeho poblúdenia a otcovi zas prijatie, ktoré mu preukázal, zatiaľ čo jemu, umiernenému a pracovitému, vždy vernému otcovi a rodine, nikdy nedovolil, hovorí, zabaviť sa s priateľmi. To je znak, že nechápe otcovu dobrotu. Dokiaľ sa tento brat, príliš istý sebou samým a svojimi zásluhami, žiarlivý a pohrdavý, zatrpknutý a plný hnevu, neobrátí a nezmierí s otcom a bratom, dovtedy hostina nebude ešte naplno sviatkom stretnutia a znovunájdenia.“⁹¹

⁸⁶ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 60.

⁸⁷ JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rim 1981, s. 33.

⁸⁸ Ibidem, s. 33.

⁸⁹ Porov. Ibidem, s. 33.

⁹⁰ Porov. Ibidem, s. 81.

⁹¹ JÁN PAVOL II.: *Reconciliatio et paenitentia*. SSV, Trnava 1993, s. 22.

„*V dome môjho Otca je mnoho príbytkov,*“⁹² hovorí Ježiš. Každé dieťa má svoje jedinečné miesto. Musíme sa preto zbavovať každého porovnávania, rivality, súťaženía a odovzdať sa Otcovej láske, ale to si vyžaduje veľký skok viery. Boh nás pozýva, aby sme vošli domov, do jeho svetla a tam objavili, že u neho je každý milovaný jedinečným spôsobom. V jeho svetle môžem vidieť svojho suseda ako brata, ako niekoho, kto patrí Bohu rovnako ako ja, ale mimo dom Boží sa ľudia stávajú rivalmi, dokonca nepriateľmi. Starší syn sa stal cudzincom vo vlastnom dome. Jeho vzťahy sú preniknuté temnotou. A z tejto temnoty nedokáže vystúpiť vlastnými silami. Musí tu byť niekto, kto vychádza, aby ho hľadal a neustával, kým ho nenájde. Je to Boh, ktorý nás prosí, aby sme nelipli na silách smrti, ale aby sme sa nechali objasniť a odniesť na miesto, kde nájdeme život.⁹³ I keď sme sami neschopní oslobodiť sa zo svojho hnevu, môžeme dovoliť Bohu, aby nás vyliečil praktizovaním dôvery a vďačnosti svojou láskou. Táto dôvera musí byť hlbšia ako pocit stratenosti. Život v takejto dôvere otvára cestu Bohu, aby uskutočnil najhlbšiu ľudskú túžbu, túžbu byť v dome Otca.

Podobenstvo čítané v perspektíve staršieho syna opisuje situáciu ľudskej rodiny rozdelenej sebeckými. Osvetľuje túžbu a nostalgiu po zjednotenej a zmierenej rodine. Upozorňuje tak na potrebu hlbkej premeny ľudských srdiec v znovuobjavení Otcovho milosrdenstva a vo víťazstve nad neporozumením a nepriateľstvom medzi bratmi.⁹⁴

Otec chce umožniť toto zmierenie prostredníctvom hostiny. Ježiš tým v podobenstve vyjadruje veľkú túžbu Otca ponúknuť svojim deťom hostinu, aj keď tí, ktorých pozýva, odmietajú prísť. Toto pozvanie k jedlu je pozvaním k dôvernému stretnutiu s Bohom. Je to zvlášť viditeľné pri poslednej večeri, krátko pred Ježišovou smrťou, keď Ježiš hovorí: „*Hovorím vám, že odteraz nebudem piť z tohto viničného plodu až do dňa, keď ho budem piť s vami nový v Kráľovstve svojho Otca.*“⁹⁵ A na konci Nového zákona je opis konečného Božieho víťazstva ako nádherná svadobná hostina: „*Náš Pán Boh všemohúci sa ujal kráľovstva. Radujme sa, veselme sa! Vzdajme mu slávu, lebo prišiel čas Baránkovej svadby...blažení tí, ktorí sú pozvaní na svadobnú hostinu Baránkovu!*“⁹⁶ Oslavy patria do Božieho kráľovstva. Boh ponúka

⁹² Jn 14,2.

⁹³ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 90.

⁹⁴ Porov. JÁN PAVOL II.: *Reconciliatio et paenitentia*. Trnava 1993, s. 23.

⁹⁵ Mt 26,29.

⁹⁶ Zj 19,6-9.

nielen odpustenie, zmierenie, ale chce tieto dary povýšiť aj na zdroj radosti pre všetkých. Vo všetkých troch spomínaných podobenstvách Ježiš vysvetľuje, prečo zasadá k stolu s hriešnikmi. „Radujte sa so mnou“, hovorí pastier, lebo našiel stratenú ovečku. „Radujte sa so mnou“, hovorí žena, lebo našla stratený peniaz. „Radujte sa so mnou,“ hovorí otec, „lebo tento môj syn bol stratený a našiel sa.“ Všetky tieto hlasy patria Bohu. On sa nechce radovať sám, chce sa so svojou radosťou podeliť. Jeho radosť je radosťou všetkých, ktorí patria do kráľovstva. Boh sa raduje. No neraduje sa preto, žeby sa skončila ľudská bolesť a utrpenie, ani sa neraduje preto, žeby sa tisíce ľudí obrátili. Nie, toto nie je dôvod jeho radosti. On sa raduje, pretože jedno z jeho detí, ktoré bolo stratené, sa našlo. A k tejto radosti pozýva aj nás. Je to iná radosť akú ponúka svet. Je to radosť, ktorá pramení z toho, že deti prichádzajú domov uprostred hrôz, ničenia a zúfalstva⁹⁷

Podobenstvo nám nehovorí nič o tom, či je starší syn ochotný nechať sa nájsť, či sa zmieril s bratom, so svojím otcom a konečne aj so sebou samým. To, čo je s neotrasiteľnou istotou zjavné, je milosrdné srdce otca.

Henri J. Nouwen predkladá ešte jeden zaujímavý pohľad na márnotratného syna. Vidí ho v samotnom Ježišovi, ktorý sa stal márnotratným synom pre našu spásu. „Opustil domov svojho nebeského Otca, prišiel do cudzej zeme, dal preč všetko čo mal, a skrze kríž sa vrátil do Otcovho domu. To všetko urobil nie ako vzdorovitý syn, ale ako syn poslušný, ktorý bol vyslaný, aby priviedol domov všetky roztratené deti Božie.“⁹⁸ Tento pohľad ďaleko presahuje tradičnú interpretáciu podobenstva. Z pohľadu viery sa návrat márnotratníka stáva návratom Božieho Syna, ktorý priviedol k nebeskému Otcovi všetkých ľudí svojou poslušnosťou.

Ježiš nám ukazuje pravé synovstvo. On je mladším synom, bez toho, žeby sa búril, on je starším synom, bez toho, aby trpel závišťou. Vo všetkom poslúcha svojho Otca, ale to z neho nerobí otroka. Aj keď robí všetko, čo mu prikáže Otec, stále zostáva slobodný. Toto je Božie synovstvo, ku ktorému sme pozvaní. Ježiš sa stáva mladším synom, rovnako starším len preto, aby nám ukázal, ako sa stať Otcom. Skrze neho sa opäť môžeme stať pravým synom a ako pravý syn sa môžeme stať súcitným a milosrdným ako náš nebeský Otec.⁹⁹

„Teda milosrdenstvo – ako nám ho Kristus predstavil v podobenstve o márnotratnom synovi – je vnútornou podstatou tej lásky, ktorá sa v Novom zákone

⁹⁷ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 123.

⁹⁸ NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 63.

⁹⁹ Porov. Ibidem, s. 138-139.

označuje gréckym slovom agapé. Preto táto láska sa môže skláňať nad každým márnoutrným synom, nad ľudskou úbohosťou, najmä však nad každou mravnou biedou, totiž nad hriechom. Keď sa toto deje, vtedy ten, kto zakúsil milosrdenstvo, sa necíti byť pokorený, ale akoby znova nájdený a vážený. Otec mu prejavuje svoju radosť predovšetkým z tej príčiny, že sa „našiel“ a „ožil“.¹⁰⁰

¹⁰⁰ JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 34.

3 DUCHOVNÉ POSOLSTVO

Podobenstvo, ktoré Ježiš tak nádherne vyrozprával, je vynikajúcim vyjadrením dynamiky obrátenia a pokánia „...krásne šaty, prsteň a slávnostná hostina sú symbolom toho nového, čistého, dôstojného a radostného života človeka, ktorý sa vracia k Bohu do lona svojej rodiny, ktorou je Cirkev. Jedine Kristovo srdce, ktoré pozná hĺbku lásky svojho Otca, mohlo nám zjaviť priepasť jeho milosrdenstva takýmto jednoduchým a krásnym spôsobom.“¹⁰¹ Túto priepasť milosrdenstva dáva Ježiš spoznať sv. Faustíne, keď jej pri jednom stretnutí hovorí: „*Moje srdce je preplnené veľkým milosrdenstvom k dušiam, a zvlášť k úbohým hriešnikom. Kiežby mohli pochopiť, že som ich najlepším Otcom, že pre ne vytryskla z môjho srdca krv a voda ako z prameňa preplneného milosrdenstvom.*“¹⁰² Ona sama v jednom rozhovore s duchovným vodcom rozpráva ako Ježiša vnútorne poznala: „*Nikto nemôže poprieť, že Boh je nekonečne milosrdný. On túži, aby všetci o tom vedeli. Skôr, ako príde druhýkrát ako Sudca, chce, aby ho duše najprv poznali ako Kráľa milosrdenstva.*“¹⁰³ „*Aké veľké je jeho milosrdenstvo. Presahuje všetko chápanie ľudí i anjelov dohromady. Všetci anjeli i ľudia vyšli z vnútra jeho milosrdenstva. Milosrdenstvo je kvetom lásky. Boh je láska a milosrdenstvo je jeho skutkom, v láske sa rodí, v milosrdenstve sa prejavuje. Na čo sa pozriem, všetko mi hovorí o jeho milosrdenstve. Aj samotná Božia spravodlivosť mi hovorí o jeho nepreniknuteľnom milosrdenstve, lebo spravodlivosť vyplýva z lásky.*“¹⁰⁴

3. 1 Milosrdenstvo Otca zjavené v kríži Syna

„*Nech je zvelebený Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista*“ (Ef 1,3), „*lebo tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna.*“ (Jn 3,16) Prostredníctvom svojho Syna nielenže zjaval svoje meno a svoju slávu, a to v takom zjavení sa Boha, ktoré ho

¹⁰¹ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, SSV, Trnava 1999, b. 1439.

¹⁰² SV. FAUSTÍNA KOWALSKÁ.: *Denníček* [Božie milosrdenstvo v mojej duši]. Spoločnosť katolíckého apoštolátu (SAC) PALLOTTI 2003, b. 367.

¹⁰³ Ibidem, b. 378.

¹⁰⁴ Ibidem, b. 651.

ukazuje ozaj jedinečným spôsobom, ale zároveň nám prejavil aj svoju dobrotivosť, svoje milosrdenstvo, svoju lásku a svoju vernosť.¹⁰⁵

V Ježišovi k nám už Boh nehovorí z diaľky, cez prostredníkov. Hovorí k nám osobne a zblízka. Hovorí k nám z našej ľudskej prirodzenosti, keď vychutnal až do dna jej utrpenie. Aby nám Boh dokázal svoju veľkú lásku, rozhodne sa, že sa úplne zničí. Uskutoční svoj plán a učíní sa schopným tak hrozne trpieť. Všetkým, čo znáša, presvedča Boh človeka o svojej neobyčajnej láske k nemu, priťahuje ho k sebe, hoci človek uteká od neho v domnienke, že ho Boh nenávidí. Aby sme zistili ako nás Boh miluje, máme tu jednoduchý a bezpečný prostriedok: hľadiet', koľko Ježiš vytrpel.¹⁰⁶

Udalosti Veľkého piatku a predtým modlitba v Getsemanskej záhrade vnášajú akúsi záhadnú zmenu do celého priebehu zjavenia lásky a milosrdenstva v mesiášskom poslaní Krista. Tak sa zdá, že ten, ktorý dobre robil, liečil všetky neduhy, by sám mal vzbudiť a dostať milosrdenstvo, keď na kríži zomiera v ukrutných mukách. V tomto poslednom úseku jeho mesiášskej služby sa na ňom spĺňajú slová proroka: „*jeho ranami sme uzdravení*“ (Iz 53,5).¹⁰⁷ „V utrpení a smrti Kristovej sa naplno prejavuje absolútna spravodlivosť v tom, že Kristus za hriechy ľudského pokolenia podstupuje utrpenie a smrť. Je to prekypujúca hojnosť spravodlivosti, keď hriechy človeka sú nesmierne vyvážené obeťou človeka-Boha. Táto spravodlivosť je úplne podľa miery Boha, celá pochádza z lásky, totiž z lásky Otca a Syna; taktiež celá prináša plody lásky. Božská spravodlivosť, zjavená na Kristovom kríži, je preto podľa miery Božej, lebo vzniká z lásky a v láske má svoju dokonalosť tým, že prináša ovocie spásy. Božská náplň vykúpenia sa nevzťahuje len na odčinenie hriechu, ale s láskou obnovuje v človekovi tú tvorivú silu, ktorou môže znova dosiahnuť plnosť života a svätosti pochádzajúcej od Boha. Vykúpenie takto prináša so sebou zjavenie milosrdenstva v jeho plnosti.“¹⁰⁸ Kristov kríž je veľkým slovom lásky, adresovaný každému z nás. V ukrižovanom Kristovi sa k nám Boh skláňa a svojou láskou nás presvedča, aby sme mu otvorili svoje srdce, dáva nám seba samého, aby sme sa mu mohli odovzdať. Boh priniesol nepochopiteľnú obeť, aby si získal srdce človeka.¹⁰⁹ Táto Kristova obeť je jediná a završuje, a zároveň prevyšuje všetky obeť. Je to predovšetkým dar samého Boha, ktorý vydáva svojho

¹⁰⁵ JÁN PAVOL II.: *Boh Otec*. Nové mesto, Bratislava 1999, s. 60.

¹⁰⁶ Porov. CANTALAMESSA, R.: *My kážeme Krista ukrižovaného*. Karmelitánske nakladateľstvi, Kostelní Vydří 1996, s. 18.

¹⁰⁷ Porov. JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 37.

¹⁰⁸ JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 38.

¹⁰⁹ Porov. AUGUSTYN, J.: *Bolo mu ho ľúto....* Dobrá kniha, Trnava 1996, s. 56.

Syna, aby nás zmieril so sebou. Ježišova obeta za hriechy celého sveta je výrazom jeho spoločenstva lásky s Otcom.¹¹⁰ Teda vykupiteľský úkon Krista je príčina zmierenia človeka v dvojakom aspekte; oslobodenia od hriechu a spoločenstva milosti. „Slovo“, ktoré sa „stalo telom a prebývalo medzi nami“ je Božia láska, ktorá sa stala človekom. Je to vtelená láska, ktorá nám ukazuje dokonalý spôsob lásky, pretože Pán Ježiš nemiluje ako človek, ale On miluje ako Boh, lebo Boh je láska a čo je láska poznali sme z toho, že on položil za nás svoj život. Láska až „do krajnosti“ (Jn 13,1) dáva Kristovej obete hodnotu vykúpenia a odčinenia, uzmierenia a zadosťučinenia. Ježiš nás pri obete svojho života všetkých poznal a miloval. „*Ženie nás Kristova láska*“, hovorí svätý apoštol Pavol, keď si uvedomíme, že „*ak jeden zomrel za všetkých, teda všetci zomreli*“ (2 Kor 5,14). Nijaký, ani ten najsvätejší človek nebol schopný vziať na seba hriechy všetkých ľudí a priniesť seba samého na obetu za všetkých.¹¹¹ „Preto veľkonočné tajomstvo je vrcholom tohto zjavenia a uskutočnenia milosrdenstva, ktoré môže urobiť človeka spravodlivým a obnoviť samu spravodlivosť, nakoľko je ona totožná s tým poriadkom spásy, ktorý chcel Boh od počiatku uskutočniť v človekovi a skrze človeka vo svete. Trpiaci Kristus sa zvláštnym spôsobom obracia na človeka, a to nielen na veriaceho.“¹¹²

„Križ celým mesiášskym svedectvom o Synovi človeka, ktorý na ňom zomrel stále hovorí o Bohu Otcovi, ktorý je naskrze verný svojej láske voči človekovi: ‚*Ved’ tak Boh miloval svet, že dal svojho jednorodného Syna, aby nik, čo uverí v neho, nezahynul, ale aby mal život večný.*‘¹¹³ Avšak uveriť v ukrižovaného Syna znamená vidieť Otca, znamená veriť, že vo svete jestvuje láska a že táto je mocnejšia než akékoľvek zlo, do ktorého je človek i celé ľudské pokolenie, taktiež aj svet zapletený. Veriť v túto lásku znamená veriť v milosrdenstvo.“¹¹⁴ „Tak ako bol Ježiš vo svojom živote, tak aj vo svojom zomieraní človekom pre druhých. Toto ‚bytie pre druhých‘ tvorí Ježišovu najhlbšiu podstatu, pretože v ňom je Ježiš zosobnenou láskou Boha k človeku.“¹¹⁵ „Poslušná Ježišova smrť je súhrnom, posledným a všetko presahujúcim vyvrcholením jeho celého účinkovania. Ježišov spásonosný význam nie je teda exkluzívne obmedzený len na jeho smrť, hoci v nej dostáva svoju jednoznačnosť

¹¹⁰ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, SSV, Trnava 1999, b. 606.

¹¹¹ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, SSV, Trnava 1999, b. 616.

¹¹² JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 39.

¹¹³ Jn 3,16.

¹¹⁴ JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 40-41.

¹¹⁵ MIKLUŠČÁK, P.: *Kristológia I.*, Študijná pomôcka pre poslucháčov UK RKCMBF Teologického inštitútu v Spišskej Kapitule-Spišskom Podhradí 1995, s. 54.

a definitívnosť.¹¹⁶ Ježiš Kristus je podľa Písma človek pre druhých. Jeho podstatou je obeta a láska. V tejto láske k ľuďom je Ježiš konkrétnou formou prítomnosti panovania Božej lásky. Ježiš berie na seba konkrétne, vinou zat'azené dejiny a dáva im skrze svoju dobrovoľnú poslušnosť a svoju zástupnú službu novú kvalitu a nový začiatok. V jeho poslušnosti a službe sa zastavujú dejiny neposlušnosti, nenávisť a lži.¹¹⁷

„*Toho, ktorý nepoznal hriech, Boh za nás urobil hriechom*“ (2 Kor 5,21). Takto Boh-Syn, ktorý je jednej podstaty s Otcom, dal dokonalé zadost'učinenie Božej spravodlivosti. Kristov kríž je základným zjavením milosrdenstva. V kríži sa Boh najhlbšie skláňa k človekovi. Kríž je liečivým dotykom večnej lásky ošetrujúcej najbolestivejšie rany človeka. Avšak veľkonočné tajomstvo nám dáva vidieť za hranice zla a tak sa stáva znakom eschatologickým. Až v eschatologickom dokončení a obnovení sveta premôže láska vnútorné pramene zla a prinesie Kráľovstvo života. Základ tohto eschatologického dokončenia je už v Kristovom kríži a v jeho smrti. To, že Kristus vstal z mŕtvych je posledným dôkazom a dovŕšením celého zjavenia milosrdnej lásky. V konečnom dovŕšení sa milosrdenstvo zjaví ako láska; ale v ľudských dejinách sa musí zjavovať predovšetkým ako milosrdenstvo.¹¹⁸

„Svojím zmŕtvychvstaním nám Kristus ukázal Boha milosrdnej lásky práve tým, že vzal na seba kríž ako cestu ku vzkrieseniu. Preto, keď si pripomíname Kristov kríž, jeho utrpenie a smrť, naša viera a nádej sa majú sústrediť na Zmŕtvychvstalého; totiž na toho Krista, ktorý *„večer v ten istý prvý deň v týždni... stal si doprostred“* - vo večeradle - *„kde boli učeníci... dýchol na nich a hovoril im: Prijmite Ducha Svätého. Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané.*“¹¹⁹ Vidíme, že Boží Syn vo svojom vzkriesení dokonale zakúsil na sebe milosrdenstvo, totiž Otcovu lásku, ktorá je silnejšia než smrť.“¹²⁰

Kristovo poslanie milosrdenstva sa stáva poslaním Cirkvi. V jeho strede stojí Kristov kríž, lebo v ňom zjavenie milosrdnej lásky dosahuje vrchol. Je potrebné, aby Cirkev vydávala svedectvo o Božom milosrdenstve, aby ho stelesňovala v živote veriacich, a podľa možností aj v živote všetkých ľudí. Cirkev žije opravdivým životom, keď hlása milosrdenstvo a keď privádza k prameňu Spasiteľovho

¹¹⁶ Ibidem, s. 55.

¹¹⁷ Porov. Ibidem, s. 43.

¹¹⁸ Porov. JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 41-43.

¹¹⁹ Jn 20,19-23.

¹²⁰ JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 45.

milosrdenstva. Keďže sa vo svete nachádza hriech, Boh, ktorý je láska, sa nevie inak zjaviť, len ako milosrdenstvo. Tak ako je nekonečná a nevyčerpatel'ná Otcova ochotná vôľa prijať aj mánotratných synov, ktorí sa vracajú do jeho domu, tak je nekonečná i radosť a moc odpustenia, ktoré vyvierajú zo Synovej obety. Nijaký hriech nedokáže túto moc obmedziť.

3. 2 Otcovo a Synovo odpustenie

Odpustenie, ku ktorému nás vyzývajú evanjeliá, či už ide o prosbu o odpustenie, alebo o udelenie odpustenia, predpokladá skutočné stretnutie s Bohom. Pri takomto stretnutí prijímame do srdca Ježiša za svojho Pána a Učiteľa, on sa stáva tým, čo je na svete najživšie, najdôležitejšie, najskutočnejšie.

Celý Starý zákon hovorí o tom, ako sa Boh túži stretnúť s človekom. Prihovára sa mu, vedie ho, zjavuje sa mu. Keď ho zradí, Boh sa ho znova ujíma a volá: „Vráť sa ku mne!“ Pokúša sa stretnúť s každým osobne. Od večnosti ponúka svoju lásku a v Ježišovi sa úplne odovzdáva ľuďom a ponúka stretnutie, odpustenie a obnovenie vzťahu. Každé jeho stretnutie hovorí o ponuke vytvoriť vzťah, o prijatí ponuky, odmietnutí, alebo odložení na neskôr. Utrpenie, smrť, bieda, neúspech, rovnako aj radosť, láska, hľadanie Boha alebo útek pred ním, sú miestami stretnutia s ním. Boh neúnavne odpúšťa. Pánovo odpustenie je zakotvené v tom, čím on je, v jeho podstate. Jeho odpustenie je neúnavné, úplné láskyplné. Boh odpúšťa podľa svojho milosrdenstva.

Boh je všemohúci Otec. Jeho otcovstvo a jeho moc sa navzájom objasňujú. Svoju otcovskú všemohúcnosť prejavuje totiž tým, ako sa stará o to, čo potrebujeme; ďalej tým, že nás prijíma za adoptívne deti a napokon svojím nekonečným milosrdenstvom, lebo najväčšmi prejavuje svoju moc, keď slobodne odpúšťa hriechy.¹²¹

Prosiť Boha o odpustenie znamená, že predstúpime pred neho s vedomím zla, ktoré sme spáchali, ktoré nás odlúčilo od neho, s vedomím hriechu, ktorý je v nás, pre ktorý, ako hovorí sv. Pavol, „nerobím dobro, ktoré chcem, ale robím zlo, ktoré nechcem“¹²² Uvedomovať si zlo, ktoré robíme, je samozrejmé, ale vnímať ho ako

¹²¹ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, SSV, Trnava 1991, b. 270.

¹²² Rim 7,19.

hriech, už také samozrejmé nie je. Iba Duch Svätý nám môže pomôcť odhaliť náš hriech a našu hriešnosť. Keď nás osvieti, zrazu vidíme hriech, zlo, ktoré nás oddeľuje od Boha. Uvedomiť si svoj hriech sme schopní len keď vstúpime do vzťahu s Bohom a necháme sa ním usvedčiť. Boh je zhovievavý a plný odpustenia, ale jeho odpustenie prechádza cez našu ľútosť. Treba si roztrhnúť srdce a vrátiť sa k nemu. „*Ak sa obrátiš k Pánovi, tvoj Boh sa zmiluje nad tebou.*“¹²³ „*Ak sa obrátiš k Pánovi celým svojím srdcom, on ťa oslobodí.*“¹²⁴ Ľutovať znamená vrátiť sa k Bohu celým srdcom. Boh je otec milosrdenstva, ale z našej strany je potrebná tá naša malá časť, je potrebné vrátiť sa k nemu. Jeho odpustenie je podmienené naším odpustením a zároveň návratom k nemu.

Božie odpustenie predpokladá uznanie našej hriešnosti, nášho hriechu a poznanie jeho koreňov, priznanie, nápravu, ľútosť a úprimnú kajúcnosť. Ľutovať znamená zapojiť sa do plánu, ktorý má s nami Boh. Znamená prijať Boží súd nad nami. Ľútosť je vnútorné obrátenie: dopustili sme sa zla, no zlu sa obraciame chrbtom a obraciame sa k Bohu. Boh žiada od nás ľútosť, ale nechce aby sme sa obviňovali. Vo chvíli, keď sa naše srdce obráti k nemu s ľútosťou, on veľkodušne odpúšťa. Zmýva naše hriechy a do morských hlbín zahodí naše poklesky a viac si na ne nespomenie. My však nikdy nesmieme zabudnúť na to, koľko nám Boh odpustil. Trvalé vedomie veľkosti tohto Božieho odpustenia má byť hnacou silou k sústavnej zmene. Je to vždy akt vd'ačnosti a oslavy. Nie je to obviňovanie, lebo ono nepochádza od Boha. Ono pochádza od Božieho nepriateľa. Obviňovaním vlastne odmietame Božie odpustenie a zraňujeme Božie srdce.¹²⁵

Odpustenie, ku ktorému vyzýva Ježiš, je odpustenie radikálne. Je to odpustenie „každodenné.“ Celé Ježišovo verejné účinkovanie, ktoré zapadá medzi výzvu – „*Kajajte sa a verte evanjeliu*“ (Mk 1,3) – a vyslanie hlásať v jeho mene „*pokánie na odpustenie hriechov*“ (Lk 24,47), bolo preniknuté ohlasovaním odpustenia. Odpustenie je teda v srdci Ježišovej služby. Prvé Ježišove slová vyzývajú k prosbe a sľubujú odpustenie. Jeho poslaním je odpustenie. Hlása, zjavuje a prináša odpustenie Otca. Zmieruje človeka s Bohom, búra múry nepriateľstva, vyzýva k odpusteniu. Keď vidíme odpúšťať Ježiša, vidíme Božie odpustenie, podľa Ježišových slov: „*Kto vidí mňa, vidí Otca.*“¹²⁶ Ježiš odpúšťa nezištne a bez

¹²³ Dt 3,2.

¹²⁴ Iz 7,3.

¹²⁵ Porov. BOUDETOVÁ, P.: *Odpustenie*. Dobrá kniha, Trnava 2006, s. 86.

¹²⁶ Jn 14,9.

podmienky. Ak niečo pridá k odpusteniu, tak iba odporúčanie viac nehrešiť.¹²⁷ Práve týmto svojim konaním vyvolal Ježiš najväčšie pohoršenie, totiž, že svoje milosrdné správanie k hriešnikom stotožňuje s postojom samotného Boha.¹²⁸

To, čo Ježiš spôsobil, znamenalo zmenu vo vnútri, nie v životných okolnostiach. Vnútoraná zmena by sa však neprejavila, keby sa navonok nerealizovala v zmene života. A práve táto realizácia je poslanie, ktoré nám milosrdný Pán ukladá svojim odpustením. Je to akoby pokračovanie, súčasť jeho poslania. Odpustením vkladá do duše čosi ako zárodok nového života. Trvalé vedomie, koľko nám toho Boh odpustil a odpúšťa, má byť hnacou silou k sústavnej zmene. Je to vždy znovu akt vďačnosti a oslavy, ale aj viery a dôvery.

Ježiš sa však neobmedzuje len na to, on dokonca pozýva hriešnikov k stolu Kráľovstva: „*Neprišiel som volať spravodlivých, ale hriešnikov.*“¹²⁹ Vyzýva ich, aby sa obrátili, lebo bez toho nie je možné vojsť do kráľovstva; slovom i skutkom im ukazuje bezhraničné milosrdenstvo svojho Otca voči nim a nesmiernu radosť „*v nebi ...nad jedným hriešnikom, ktorý robí pokánie.*“ (Lk 5,7) Vrcholným dôkazom tejto lásky bude obeta jeho vlastného života „*na odpustenie hriechov*“ (Mt 26,28).¹³⁰

Odpustenie, ako nám ho predstavuje otec z podobenstva o márnotratom synovi v jedinom okamihu vymazal roky previnení a obnovil prerušený vzťah. Je to obraz odpustenia nebeského Otca, ktoré ide ďalej než akékoľvek ľudské odpustenie. U Boha to nie je len vymazanie dlhu, ale obnovenie vzťahu lásky. Je to viac, je to podoba a súčasť lásky. Podobenstvo o márnotratom synovi ukazuje odpustenie ako lásku a obnovenie prerušeného vzťahu.

Odpustenie nám hovorí veľa o nás samých, o našej vine, ktorú odkrýva, ale zároveň ukazuje aj našu dôstojnosť. Cez odpustenie môžeme do hĺbky pochopiť svoje chyby, precítiť bolesť, ale aj uistiť sa o tom ako si nás Boh váži a dôveruje nám. Zmierením so sebou k nám obnovuje dôveru a robí nás hodnými svojej lásky.

Podobenstvo o márnotratom synovi nám dáva možnosť odvrátiť pozornosť od seba, k Božej spaľujúcej túžbe darovať nám odpustenie. Iba ten, kto pocítil odpustenie, vie, že je milovaný. Otcovo odpustenie nám odkrýva najhlbšiu pravdu

¹²⁷ Odpúšťanie hriechov bolo spojené so symbolickým úkonom spoločného stolovania s hriešnikmi (Mt 11,18; Lk 15,2). Okrem toho symbolického úkonu Ježiš zjavne nepoužíval nijaké rituálne znaky ako výraz pokánia. In: MIKLUŠČÁK, P.: *Teológia sviatostí II.*, Študijná pomôcka pre poslucháčov UK RKCMBF Teologického inštitútu v Spišskej Kapitule-Spišskom Podhradí 1996, s. 5.

¹²⁸ Porov. BOUDETTOVÁ, P.: *Odpustenie.* Dobrá kniha, Trnava 2006, s. 34.

¹²⁹ Mk 2,17.

¹³⁰ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, SSV, Trnava 1991, b. 545.

o nás a vracia nám dôstojnosť, ktorá zničí každý pocit menejcennosti. Božie odpustenie je tvorivé a spasiteľné. Je to prejav toho milosrdenstva, ktoré nás stvorilo a vykúpilo a ktoré v nás neustále tvorí nové srdce. Božie odpustenie nezasahuje len do minulosti, nielen napraví a znovu ustanoví pôvodnú istotu človeka, ale siaha aj do budúcnosti. Je zázrakom, lebo ten, ktorému bolo odpustené, je hlboko premenený, už to nie je človek ako predtým, hoci stále cíti svoju slabosť.¹³¹ Boh nám vždy ponúka svoje odpustenie, ale nie vždy je človek schopný ho aj prijať. To, čo nám najčastejšie bráni prijať odpustenie, je skutočnosť, že často nedokážeme odpustiť sebe. Ak neodpustíme sebe, nedokážeme prijať odpustenie ani od Boha. Koreňmi odpustenia sebe samému sú poznanie Boha a pokora. Ak sme si o Bohu vytvorili obraz prísneho, ba trestajúceho Boha, je ťažšie si odpustiť. No keď vieme, že Boh je väčší ako naše srdce a keď ho objavíme ako Otca, ktorého nám predstavil Ježiš, pomôže nám to odpustiť si. Aj pokora nám pomáha, aby sme to dokázali. Ona je jedným z najväčších zázrakov, ktoré nám Boh dáva, lebo nás stavia na správne miesto pred Bohom. Vďaka nej sme schopní prijať svoju biedu a odpustiť sebe samému.¹³²

Schopnosť odpustiť si získavam vďaka Bohu, vďaka jeho láske, vďaka umučeniu Ježiša Krista. On sa stal človekom, aby sme my obsiahli odpustenie, oslobodenie, život. Ježiš, Boh, ktorý sa stal človekom, je odpustenie. On vyslobodzuje, napráva poklesky, obnovuje vzťahy, berie na seba naše hriechy. On vzal na seba všetko zlo, čo bolo spáchané a bude spáchané, všetky utrpenia a dáva nám na výmenu svoju spravodlivosť a svätosť.

3. 3 Odpustenie, cesta života

Snád' najradikálnejším prehlásením, ktoré Ježiš urobil je: „*Buďte milosrdní, ako je milosrdný váš Otec.*“¹³³ Ježiš nepopisuje Boží súcit ako prejav Božej vôle cítiť so mnou, alebo mi odpustiť moje hriechy a ponúknuť mi nový život, ale ako spôsob, ako ma vyzvať, aby som sa stal takým ako Boh a prejavil súcit a odpustenie, ako ho prejavuje Boh mne. Pokiaľ by jediným zmyslom podobenstva o márnoträtom synovi bolo, že ak človek zhreší, Boh mu veľmi ľahko odpustí, potom by sme si mohli začať

¹³¹ Porov. KOREC, J. CH.: *Nad evanjeliom podia Lukáša*. Dobrá kniha, Trnava 1994, s. 64-65.

¹³² Porov. BOUDETOVÁ, P.: *Odpustenie*. Dobrá kniha, Trnava 2006, s. 96-97.

¹³³ Lk 6,36.

myslieť, že naše hriechy sú výbornou príležitosťou pre Boha, aby prejavil svoje odpustenie. V takomto výklade by chýbala výzva. Sv. Pavol píše: „*Sám Duch spolu s naším duchom dosvedčuje, že sme Božie deti. Ale ak sme deti, sme aj dedičia: Boží dedičia a Kristovi spoludedičia; pravda, ak s ním trpíme, aby sme spolu s ním boli oslávení.*“¹³⁴ Naozaj ako synovia a dcéry stávame sa dedičmi a teda aj nasledovníkmi. Sme určení na to, aby sme nastúpili na miesto svojho Otca a ponúkli iným rovnaký súcit, ako Otec ponúkol nám.¹³⁵ Ak Boh odpúšťa hriešnikom, potom tí, ktorí v neho veria, by mali robiť to isté. Ak Boh víta doma hriešnikov, potom by tak mali robiť aj tí, ktorí v neho veria. Ak je Boh súcitný, potom aj tí, ktorí Boha milujú mali byť súcitní. Boh, ktorého Ježiš ohlasuje a v ktorého mene koná, je milosrdným Bohom, ktorý nám dáva seba za vzor ľudského konania.¹³⁶

Ježiš nielenže odpúšťa, ale učí aj nás, že máme byť pripravení, tak ako on, odpustiť tomu kto nám ubližuje, keď hovorí: „*Milujte svojich nepriateľov...Lebo ak milujete tých, ktorí vás milujú, akú odmenu môžete čakať? Vari to nerobia aj mýtnici? Hovorím vám, milujte svojich nepriateľov.*“¹³⁷ Ved' čo znamená milovať toho, kto sa na nás hnevá, ak nie to, že mu odpustíme? Láska má teda podobu odpustenia. Milovať nepriateľov znamená predovšetkým odpustiť a odpustiť znamená milovať. Láska, ktorá neodpúšťa, nie je láska.

Keď nám Ježiš odpúšťa, dáva nám nový život, život večný a chce, aby sa aj naše odpustenie stávalo životodárnym. Ježiš nám v evanjeliu predkladá seba ako odpúšťajúceho nielen preto, aby sme ho obdivovali, ale aby nás naučil robiť podobne. Ak chceme sami dosiahnuť odpustenie od Boha, musíme aj my odpúšťať iným a tiež prosieť o odpustenie.

Prúd milosrdenstva totiž nemôže preniknúť do nášho srdca, kým neodpustíme tým, čo nás urazili. Láska, podobne ako Kristovo telo, je nedeliteľná: nemôžeme milovať Boha, ktorého nevidíme, ak nemilujeme brata, či sestru, ktorých vidíme. Ak odmietame odpustiť našim bratom a sestrám, naše srdce sa uzatvára a jeho tvrdosť ho robí nepriepustným pre Otcovu milosrdnú lásku.¹³⁸ Ježiš nás nenecháva na pochybách, keď vysvetľuje: „*Ak milujete tých, ktorí vás milujú, akúže máte zásluhu? Ak robíte dobre tým, čo vám dobre robia, akúže máte zásluhu? Ved' to isté robia aj*

¹³⁴ Rim 8,16-17.

¹³⁵ Porov. NOUWEN, H. J. M.: *Návrat ztraceného syna*. Paulínky, Praha 2001, s. 134.

¹³⁶ Ibidem, s. 136.

¹³⁷ Mt 5,43.

¹³⁸ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, SSV, Trnava 1999, b. 2840.

*hriešnici. A ak požičiavate tým, od ktorých to dúfate dostať naspäť, akúže máte zásluhu? Ved' aj hriešnici požičiavajú hriešnikom, aby dostali naspäť to isté. Ale milujte svojich nepriateľov, dobre robte, požičiavajte a nič za to nečakajte! Tak bude vaša odmena veľká a budete synmi Najvyššieho, lebo on je dobrý aj k nevďačným a zlým. Bud'te milosrdní, ako je milosrdný váš Otec!*¹³⁹ Toto je spôsob, akým Boh povoláva ľudí, aby si odpúšťali a milovali sa jeho láskou.

Ježiš často apeloval na svojich poslucháčov a pozýva aj nás, aby sme napodobňovali Otcovo milosrdenstvo. Centrom jeho reči je axióma: „*Bud'te milosrdní, ako je milosrdný váš Otec!*“¹⁴⁰ Opakuje tak Mojžišov príkaz, ale na miesto „svätý“, dáva „milosrdný“. Nijako tým nezľahčuje potrebu svätosti, ale skôr ju objasňuje. Jeho obraz svätosti bol iný ako mali farizeji. Kľúčom k napodobňovaniu Božej svätosti pre neho bolo milosrdenstvo. Ježiš radikálne predefinoval hranice, keď vyzýva preukazovať milosrdenstvo všetkým, i pohanom. Je niekedy dosť ťažké odpustiť priateľovi, no Ježiš nás učí odpúšťať aj nepriateľom. A toto konanie ho privedie na Kalváriu pod bremenom kríža. Ježiš na kríži stelesňuje odpustenie; i keď ním opovrhujú a odmietajú ho, obraz Otcovho milosrdenstva kričí z kríža: „*Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo robia*“.¹⁴¹ Na svete niet takých slov, ako sú tieto. V nich je obsiahnutá všetka Božia moc a svätosť. Sú to slová, ktoré nemôže premôcť nijaký zločin, pretože boli vyslovené pri najväčšom zločine, vo chvíli, keď zlo dosiahlo vrchol. Ježiš aj nás vyzýva, aby sme robili podobne. Cesta k napodobňovaniu Otca vedie cez napodobňovanie Syna. Ježiš učí, že skutočná svätosť nie je iba vecou oddelenia človeka od hriechu, ale tiež vecou príľnutia k milosrdnému srdcu Otca.

Nedostatok odpustenia je prameňom duchovných rán, ktoré zasahujú celého človeka, neprítomnosť odpustenia spútava človeka s činom, ktorý mu spôsobil zlo a s druhým človekom, ktorý vykonal tento čin; neprítomnosť odpustenia odlučuje od Boha. Odpustenie je oslobodenie, vymazanie dlhu, podoba a súčasť lásky, obnovenie dvoch prerušených vzťahov, podmienka nášho vlastného odpustenia. „Otec Doncoeur vo svojej knihe *L'Évangile blue* hovorí v tejto súvislosti o ‚opravdivej sviatostnej moci udelenej každému pokrstenému‘. Každý pokrstený, ktorý odpúšťa krivdu, čo mu niekto spôsobil, tajomne udeľuje svojmu vinníkovi možnosť prijať a obsiahnuť Božie odpustenie. Nie každý kresťan, kňaz, či laik má sviatostnú moc odovzdávať

¹³⁹ Lk 6,32-36.

¹⁴⁰ Lk 6,36.

¹⁴¹ Lk 23,34.

rozhrášenie od Boha, ale má moc poskytnúť možnosť otvoriť sa Božímu odpusteniu a prijať ho.¹⁴²

Či už ide o odpustenie, alebo o prosbu o odpustenie, zmierenie je dokonané až vtedy, keď je vzťah obnovený aspoň v takom stave ako bol pred urážkou. Toto nastolenie predchádzajúceho stavu sa nedosahuje vždy ľahko. Cesta zmierenia, ako ju predstavuje podobenstvo o mánotratnom synovi, je cesta, ktorá si vyžaduje vôľu, trpezlivosť, vytrvalosť a Ježiša po svojom boku. Sme povolaní vykonávať službu zmierenia, sme povolaní byť tvorcami pokoja, my, ktorí sa nazývame Božími deťmi. Sme povolaní nastoliť všade a so všetkými stav odpustenia, lásky, či už prosbou o odpustenie, alebo odpustením, či už slovami, alebo bez slov. Sme povolaní urobiť tak zo srdca, bez posudzovania urážok a ich príčin, bez očakávania čohokoľvek od toho druhého. Boh nás miloval prvý a on nás prvý vyzýva odpustiť.

Byť tvorcami mieru, nastoliť stav odpustenia, si vyžaduje zmenu srdca, opravdivé obrátenie. Sme povolaní, aby sme prívetivým, radostným, láskavým správaním obnovili prerušené vzťahy. Sme povolaní prijať druhého s jeho prosbou o odpustenie, uľahčiť mu túto prosbu.

Čím skôr sa nám podarí odpustiť, tým lepšie, no proces odpúšťania môže byť dlhý a ťažký. Uberá sa cestou, ktorá vyžaduje spoluprácu s Bohom. Rozhodnutie a vôľa zmeniť sa prislúcha kresťanovi, ostatné dáva Boh v modlitbe, chvále, v láske. Nastoliť odpustenie, znamená, odpustiť tak, ako Ježiš, milovať tak, ako miluje Ježiš: milovať druhých takých, akí sú; vzdať sa obranných múrov, za ktorými sa cítime chránení; ostať otvorenými, pozornými, zraniteľnými aj tam, kde sme utrpeli zranenie. To je cesta svätosti, ku ktorej je povolaný každý kresťan.¹⁴³

Odpustiť, to je podmienka nášho vzťahu s Bohom. Odpustiť, to znamená spolupracovať na diele Ježiša Spasiteľa. Boh nám zveril službu zmierenia, sme Kristovými vyslancami, Kristov list, napísaný ľuďom, sme poslaní hlásať evanjelium pokoja. Zakaždým, keď odpúšťame, svedčíme o tom, že Božia láska, ktorá sa zjavila v Ježišovi, je silnejšia ako zlo. Zakaždým, keď neodpustíme, popierame túto pravdu. Zakaždým, keď odpustíme, keď prosíme o odpustenie, keď prijímame, že nám bolo odpustené, potvrdzujeme, že Ježiš môže premeniť smrteľné rany na cestu života. Odpustenie je svedectvo a živé hlásanie evanjelia pokoja. Je potvrdením evanjelia. Jedno čínske príslovie hovorí, že ten, kto neodpúšťa, kope dva hroby; svoj a hrob toho

¹⁴² BOUDETOVÁ, P.: *Odpustenie*. Dobrá kniha, Trnava 2006, s. 25

¹⁴³ Porov. *Ibidem*, s. 103.

druhého. Ide tu teda naozaj o voľbu medzi životom a smrťou, slobodou a otroctvom.¹⁴⁴

Naše odpustenie je mierou našej lásky k Bohu. Láska nás môže zaviesť ďalej ako samotné odpustenie. Milosrdenstvo možno ešte ďalej. Postupne, ako sa vnárame do odpustenia, čoraz viac objavujeme, že odpustenie je nielen súčasťou lásky, ale navyše aj to, že niet lásky bez odpustenia; objavujeme nesmiernosť výšky, hĺbky a šírky Božieho odpustenia, ktorou je milosrdenstvo; objavujeme, ako sa možno na ceste súcítne ujať druhého, nieť ho, nieť jeho hriech, jeho biedu. Aby sme dokázali odpustiť, treba najprv chcieť odpustiť a o to prosíme v modlitbe. Pomôcť nám môže spomienka na vlastné previnenia, vedomé i nevedomé; pohľad na vinníka ako na človeka, ale oveľa účinnejšia je túžba po Bohu a odhodlanie nechať sa od neho odlúčiť. Ak necítíme túžbu po Bohu, ak poľahky prijmemo odlúčenie od neho, ani najodhodlanejšie nabádanie k odpusteniu nepomôže. Chcieť odpustiť je voľba medzi Bohom a sebou samým.¹⁴⁵

Od svojho narodenia sme ovplyvňovaní dedičnosťou, výchovou, prostredím, no máme slobodnú vôľu vybrať si, rozhodnúť sa, či chceme odpustiť. Rozhodnutie odpustiť má zásadný význam. Odpustenie je totiž v rozhodnutí, nie v citoch. City prídu potom, postupne ako prebieha proces odpustenia, od rozhodnutia odpustiť po odpustenie zo srdca. Tento prechod môže byť okamžitý, ale môže trvať aj veľmi dlho, ale odpustenie je už reálne vďaka rozhodnutiu odpustiť. Proces odpustenia „zo srdca“ sa uberá tromi cestami: modlitbou kontemplácie, modlitbou chvály, modlitbou požehnaní. Všetky tri sú sprevádzané orodovaním, prosbou. Problém s odpustením predostrieme pred Pánov pohľad a v modlitbe kontemplácie prosíme Pána, aby nás prenikol hlbokým odpustením. To, čo nám Pán osobitne zjavuje v odpustení, je jeho moc, moc jeho lásky. Vinníka predstavíme pred Ježišov zrak a prosíme o milosť hľadieť na druhého Pánovým pohľadom. Ježiš ho miluje tak ako mňa. Zomrel za neho na kríži práve tak ako za mňa. Odpustenie je podmienkou modlitby, ale je aj prameňom modlitby, lebo v modlitbe ho môžeme obsiahnuť. Sv. Terézia z Avily napísala: *„Nemôžem uveriť, že duša povznesená v modlitbe zjednotenia, spojená s nekonečným milosrdenstvom, v ktorom spoznáva svoju ničotu, a tak, ako jej Boh odpustil, neodpustí okamžite s najväčšou ľahkosťou a nezakúsi veľký súcít s tým, kto jej ublížil alebo ubližuje.“*¹⁴⁶

¹⁴⁴ Porov. BOUDETŔOVÁ, P.: *Odpustenie*. Dobrá kniha, Trnava 2006, s. 103-104.

¹⁴⁵ Porov. *Ibidem*, s. 105.

¹⁴⁶ Porov. BOUDETŔOVÁ, P.: *Odpustenie*. Dobrá kniha, Trnava 2006, s. 52-53.

„Pohľad upretý na tajomstvo Golgoty nám musí vždy pripomínať ten vertikálny rozmer rozdelenia a zmierenia, týkajúci sa vzťahu človeka a Boha, ktorý z hľadiska viery vždy prevažuje ten tzv. horizontálny rozmer, t.j. skutočnosť rozdelenia a nevyhnutnosť zmierenia medzi ľuďmi. Vieme totiž, že také zmierenie medzi ľuďmi môže byť jedine ovocím vykupiteľského úkonu Krista, ktorý umrel a vstal z mŕtvych, aby premohol kráľovstvo hriechu, obnovil zmluvu s Bohom, a tak zboril múr rozdelenia, ktorý hriech postavil medzi ľuďmi.“¹⁴⁷

3. 4 Sviatosť zmierenia – sviatosť odpustenia

Podľa židovsko-kresťanského presvedčenia viery, hriech nemôže odpustiť nik, iba Boh sám. Knihy Starého i Nového zákona opakovane hovoria, že Boh je to, kto vyzýva človeka k obráteniu, k zmene pomýleného správania sa, k novej orientácii v živote. Aj samotné obrátenie je človeku darované Bohom. Z Božej iniciatívy pochádza chcenie, uschopnenie a naplnenie nového života.

„Boh zostáva verný svojmu večnému plánu i vtedy, keď človek s popudu zlého ducha a strhnutý svojou pýchou zneužíva slobodu, ktorú dostal, aby miloval a veľkodušne vyhľadával dobro, keď odmieta poslušnosť svojmu Otcovi a Pánovi; i vtedy, keď miesto toho, aby odpovedal na Božiu lásku svojou láskou, stavia sa proti Bohu, ako svojmu súperovi, keď si nahovára a namyslene verí, že mu stačia jeho vlastné sily, čím sa prerušia vzťahy s Bohom, ktorý ho stvoril. Ale aj napriek tomu zneužitiu moci človeka Boh ostáva verný svojej láske.“¹⁴⁸ Boh „bohatý na milosrdenstvo“ podobne ako otec v podobenstve, si nezatvára srdce pred žiadnym so svojich detí, ale ich čaká, dokonca ich sám vyhľadáva a volá k radostnej oslave odpustenia a zmiernia. Táto Božia iniciatíva sa konkrétne prejavuje vo vykupiteľskom Kristovom úkone, ktorý žiari prostredníctvom Cirkvi.¹⁴⁹

Človek je odkázaný na zmyslové sprostredkovanie, na konkrétne vnímateľné miesto, kde zakusuje odpustenie od Boha. Pre veriaceho kresťana miestom Božieho odpustenia a zmierenia je Ježiš Kristus. Kto vo vedomí svojej viny hľadá útočisko u Ježiša, ten je už zachytený dynamikou Ducha Svätého, ktorá mu dáva istotu, že mu

¹⁴⁷ JÁN PAVOL II.: *Reconciliatio et paenitentia*, SSV, Trnava 1993, s. 27.

¹⁴⁸ JÁN PAVOL II.: *Reconciliatio et paenitentia*, SSV, Trnava 1993, s. 32.

¹⁴⁹ Porov. *Ibidem*. s. 32-33.

Otec milosrdenstva odpustil.¹⁵⁰ Jediné Boh odpúšťa hriechy. Pretože Ježiš je Boží Syn, hovorí o sebe: „Syn človeka má na zemi moc odpúšťať hriechy“ (Mk 2,10). A túto božskú moc aj vykonáva: „Odpúšťajú sa ti hriechy!“ (Mk 2,5). Ba viac, na základe svojej božskej autority udeľuje túto moc aj ľuďom, aby ju vykonávali v jeho mene.¹⁵¹

Sviatosť zmierenia človeku prinavracia Božiu milosť a spája s Bohom v dokonalom priateľstve. Cieľom a účinkom tejto sviatosti je teda zmierenie s Bohom. U tých, čo prijímajú sviatosť pokánia so skrúšeným srdcom a s nábožnosťou, zvyčajne zavládne pokoj a spokojnosť svedomia spolu so silnou duchovnou útechou. Sviatosť zmierenia s Bohom spôsobuje totiž pravé duchovné vzkriesenie, prinavracia dôstojnosť a dobrá života Božích detí, z ktorých najvzácnejším je priateľstvo s Bohom.¹⁵²

Niet nič osobnejšie a dôvernejšie než táto sviatosť, v ktorej hriešnik stojí pred Bohom so svojou vinou, ľútosťou, ale aj dôverou. Nikto iný nemôže prosiť o odpustenie v jeho mene. Hriešnik je v istom zmysle osamotený vo svojej vine, ako to predstavuje príbeh márnokratného syna, keď si uvedomil svoj stav, ktorý si zapríčinil svojim odchodom od otca, ale potom sa rozhodol vrátiť; to všetko sa odohráva len medzi človekom a Bohom. Najcennejším ovocím odpustenia dosiahnutého vo sviatosti zmierenia, je zmierenie s Bohom, ktoré sa odohráva v hĺbke srdca márnokratného a znova nájdeného syna, ktorým je každý kajúcnik. Treba pripomenúť, že toto zmierenie s Bohom spôsobuje aj iné zmierenia, ktoré odstraňujú rozpory zapríčinené hriechom, totiž, kajúcnik sa zmieruje aj sám so sebou v hĺbke svojho bytia, zmieruje sa s bratmi a zmieruje sa aj s Cirkvou. V srdci kajúcnika zavládne po takomto zmierení pocit vďačnosti voči Bohu za dar obsiahnutého milosrdenstva.¹⁵³

Základom návratu k Bohu je schopnosť uznať svoj hriech, ba ešte viac, uznať sa za hriešnika, za schopného hriechu a náklonného k hriechu. Aj Ježiš vkladá do úst márnokratného syna slová: „Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe.“ (Lk 15,21) Zmierenie s Bohom predpokladá rozhodnutie zanechať hriech, zahrňuje aj pokánie, t. j. postoj ľútosťi, ktorý privádza na cestu návratu k Otcovi.¹⁵⁴

¹⁵⁰ Porov. MIKLUŠČÁK, P.: *Teológia sviatosti II.*, Študijná pomôcka pre poslucháčov UK RKCMBF Teologického inštitútu v Spišskej Kapitule-Spišskom Podhradí 1996, s. 1-2.

¹⁵¹ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. SSV, Trnava 1999, b. 1441.

¹⁵² Ibidem, b. 1469.

¹⁵³ Porov. JÁN PAVOL II.: *Reconciliatio et paenitentia*, SSV, Trnava 1993, s. 117.

¹⁵⁴ Porov. Ibidem, s. 42.

Sviatosť zmierenia je jedným z najkrajších a najsilnejších znakov Božieho milosrdenstva. Obraz milosrdného Ježiša, taký známy, predstavuje zmŕtvychvstalého Pána, keď prichádza do večeradla medzi učeníkov a ukazuje im svoje rany hovoriac: „*Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené.*“¹⁵⁵ Toto je istota Božieho milosrdenstva. Apoštolom, ktorým sa zdalo, že sa ocitli v bezvýhodiskovej situácii, Kristus prináša novú nádej. Ak mu budú dôverovať, ak sa obrátia k nemu a prijmú jeho pozvanie, budú zachránení. No ak sa uzavru do seba a nebudú mu dôverovať, zahynú. Takisto vyzerá situácia každého človeka po hriechu. Keď spáchame hriech, cítime sa, akoby sme padli do pasce. Prichádza smútok, zlosť, bezradnosť. Vtedy potrebujeme svoj pohľad upriamiť na Krista, ktorý jediný nás môže znova pozdvihnúť. Počas spovede odovzdávame Bohu svoje hriechy, dovoľujeme mu, aby nám snal z pliec ťažký batoh hriechov. A Boh to robí. Jedine on je schopný to urobiť, lebo iba on premohol pôvodcu hriechu – diabla.¹⁵⁶

Nestačí si teda iba hriechy priznať, pretože iba samotné priznanie nevedie k záchrane. Čím skôr dokážeme hriech vyznať, tým skôr obsiahneme život, no ak vyznanie oddaľujeme, zostávame v stave smrti.

Vyznanie z hriechov nesmieme redukovať na nejaký pokus psychologického oslobodenia; tu ide o liturgické gesto, slávnostné vo svojej dramatickosti, jednoduché a triezve vo veľkosti svojho významu. Je to gesto márnokratného syna, ktorý sa vracia k Otcovi, a ten ho prijíma bozkom pokoja; je to gesto odovzdania sa napriek hriechom milosrdenstvu, ktoré odpúšťa.¹⁵⁷

Opravdivé zmierenie s Bohom predpokladá aj opravdivú ľútosť. Ak hriechy vyznávame len preto, že Boh o nich vie, je to veľmi málo. Skutočná ľútosť je moment, keď naše srdce prenikne bolesť nad spáchaným hriechom.

Je to jasné a rozhodné odmietnutie hriechu s predsavzatím už nikdy sa ho nedopustiť, a to z lásky k Bohu. Takto pochopená ľútosť je počiatkom vnútorného obrátenia, „*metanoia*“, ktorá privádza človeka k Bohu ako márnokratného syna. Ľútosť a vnútorné obrátenie znamenajú ešte viac sa priblížiť k Božej sviatosťi, znova nájsť vlastnú vnútornú pravdu, porušenú hriechom, oslobodenie v hĺbke vlastného vnútra, znovu nájdenie stratenej radosti.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Jn 20,23

¹⁵⁶ Porov. GALBAS, A.: O spovedi. In: *Apoštol Božieho milosrdenstva*, Spoločnosť Katolíckeho Apoštolátu (SAC – Pallotini), roč. XII., č. 45, s. 19-21.

¹⁵⁷ Porov. JÁN PAVOL II.: *Reconciliatio et paenitentia*. SSV, Trnava 1993, s. 114.

¹⁵⁸ Porov. *Ibidem*, s. 113.

Dôležitou súčasťou sviatosti zmierenia je prosba o odpustenie. Ak pred Boha predstúpime s pokorou mýtnika, určite odpustenie dosiahneme, na rozdiel od postoja farizeja, ktorý o odpustenie nežiadal a preto ho ani nedostal.

Ďalšou podstatnou zložkou sviatosti pokánia je rozhrešenie. V tej chvíli obrátený hriešnik, ktorý ľutuje hriechy, sa stretá s Božou mocou a Božím milosrdenstvom. Je to chvíľa, v ktorej ako odpoveď kajúcnikovi prichádza Najsvätejšia Trojica, aby zotrela jeho hriech a vrátila mu nevinnosť. V tej chvíli sa spasiteľná moc Kristovho utrpenia, smrti a zmŕtvychvstania vlieva do srdca kajúcnika ako „milosrdenstvo, ktoré je mocnejšie ako hriech. Rozhrešenie, ktoré kňaz ako služobník odpustenia udeľuje kajúcnikovi, je znakom Božieho zásahu a rovnako aj znakom „vzkriesenia“ z „duchovnej smrti“.¹⁵⁹

Boh chce, aby sme veci dotiahli do konca, aby sme veci, vzťahy, naše správanie napravili, dali do poriadku to, čo sme svojim hriechom narušili. Boh od nás chce, aby sme neupadali stále do tých istých hriechov. Niekedy je to pre nás veľmi ťažké, ale v tomto boji nie sme sami. Boh túži, aby sme ho pustili do nášho života, aby mohol byť našou oporou a silou.

Aj po rozhrešení zostáva v kresťanovi akási oblasť tieňa, spôsobená ranami po hriechu, nedokonalosťou lásky pri ľútosti, a oslabením schopností, v ktorých ešte zostáva akési nákazlivé ohnisko hriechu, preto je potrebné proti nemu bojovať umŕtvovaním a pokáním.¹⁶⁰

„Ako dokonalosť nekonečného Boha, aj jeho milosrdenstvo je v sebe nekonečné. Preto je nekonečná a nevyčerpatel'ná Otcova ochotná vôľa prijať aj márnوترatných synov, ktorí sa vracajú do jeho domu. Taktiež je nekonečná i radosť a moc odpustenia, ktoré ustavične vyvierajú z podivuhodnej ceny Synovej obety. Nijaký ľudský hriech túto moc nemôže prevýšiť ani obmedziť. V človekovi jej môže postaviť hrádzu jedine nedostatok dobrej vôle, neochota obrátiť sa a robiť pokánie, t. j. zotrvávanie v zátvrdlosti, odporovanie milosti a pravde, najmä odmietaním svedectva kríža a Kristovho zmŕtvychvstania.“¹⁶¹

„Preto Cirkev vyznáva a hlása obrátenie. Obrátenie sa k Bohu pozostáva v tom, že niekto objaví jeho milosrdenstvo, totiž tú lásku, ktorá je trpezlivá a dobrotivá podľa miery Stvoriteľa a Otca; tú lásku, ktorej Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista v dejinách zmluvy s človekom ostáva verný až do posledných

¹⁵⁹ Porov. *Ibidem*, s. 114-115.

¹⁶⁰ Porov. *Ibidem*, s. 116.

¹⁶¹ JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 62.

dôsledkov: až po kríž, t. j. až po smrť a vzkriesenie svojho Syna. Obrátenie sa k Bohu je teda vždy výsledkom nájdenia toho Otca, ktorý je bohatý na milosrdenstvo.¹⁶²

¹⁶² Ibidem, s. 62.

Záver

Boh stvoril človeka na svoj obraz, vložil do neho všetky svoje Božské vlastnosti, obdaroval ho rozumom a aj slobodnou vôľou. Boh to pri každom z nás rešpektuje, a to aj vtedy, keď tento dar zneužívame, keď od neho odchádzame, pretože si chceme žiť- vraj slobodne. Boh nám nemôže v tom zabrániť, aj keď nás miluje.

Snahy dosiahnuť falošnú slobodu sú dôvodom toho, že i dnes odchádzajú mánotratné deti, mnoho synov a dcér, z domu Otca, ktorý ich miluje. Stav hriechu, do ktorého človek upadá svojou vzburou voči Bohu, znamená ničenie Božieho obrazu v ľudskom vnútri. Hriech vyjadruje hlúposť, nespravodlivosť, zlobu, ľudskú slabosť, ktorá ničí nielen blízkych, ale predovšetkým hriešnika samotného. Boh však bez prestania poskytuje človekovi šancu k obráteniu, pretože netúži po smrti hriešnika, ale túži po našom obrátení a po spoločenstve lásky. Neustále nás volá a túži, aby sme počuli naliehavé volanie jeho lásky a aby sme využili šancu, ktorú nám poskytuje.

Milosrdným pohľadom svojej Prozreteľnosti nás stále sprevádza, dokonca prvý vychádza človekovi oproti a pomáha mu prekonať vzdialenosť, ktorú hriešnik sám medzi sebou a Bohom vytvoril. Navzdory naším zradám a nevernostiam nikdy neodvolal svoju lásku k nám. Jedinou odpoveďou z našej strany môže byť prijatie tejto lásky. A Boh očakáva od nás iba to, aby sme mali odvahu uveriť v nezištnú Božiu lásku, aby sme prijali jeho úprimné objatie.

Ježiš každému hriešnikovi ponúka odpustenie všetkých hriechov a dar večného života. Jedinou podmienkou, ktorú musí splniť, aby sa tento zázrak stal, je ľútosť nad hriechmi a dôvera v nekonečné Božie milosrdenstvo. Pán Ježiš povedal sestre Faustíne: *„Túžim, aby mi moje stvorenia dôverovali. Povzbudzuj duše k veľkej dôvere v moje milosrdenstvo. Nech sa nebojí ku mne priblížiť slabá, hriešna duša. Hoci by mala viac hriechov ako je piesku na zemi, všetko utonie v priepasti môjho milosrdenstva.“*¹⁶³ Ježiš neustále apeluje na svedomie ľudí a vyzýva nás k obráteniu: *„Svojím milosrdenstvom prenasledujem hriešnikov na všetkých cestách a moje srdce sa raduje, keď sa vracajú ku mne. Zabúdam na horkosť, ktorou napájali moje Srdce, a teším sa z ich návratu...“*¹⁶⁴

¹⁶³ SV. FAUSTÍNA KOWALSKÁ: *Denníček* [Božie milosrdenstvo v mojej duši]. Spoločnosť katolíckého apoštolátu (SAC) PALLOTTI 2003, b. 1059.

¹⁶⁴ *Ibidem*, b. 1728.

„Opravdivé poznanie Božieho milosrdenstva a dobrotivej lásky je večným a nesmiernym prameňom obrátenia, nielen ako prechodného vnútorného úkonu, ale aj ako trvalého zmýšľania a duševného stavu. Lebo tí, čo touto cestou poznávajú Boha a týmto spôsobom ho vidia, nemôžu žiť inakšie, iba tak, že sú k nemu stále obrátení. Žijú teda v stave obrátenia; tento stav znamená základnú zložku putovania jednotlivých ľudí na zemi, kde sa zdržujú ako pútnici“¹⁶⁵.

Pri pohľade na svet tretieho tisícročia kresťanstva si uvedomujeme, že existuje veľa zla, Ježiš nám však vo svojom podobenstve pripomína, že existuje Boh, ktorý je Otcom milosrdenstva. On riadi svet a miluje nás. Keď mu odovzdáme seba, našich blízkych, našu vlasť aj celý svet, potom sa pokojne môžeme pozerat' do budúcnosti.

¹⁶⁵JÁN PAVOL II.: *Bohatý na milosrdenstvo*. SÚSCM, Rím 1981, s. 62.